

לקוטי תורה • פרשת במדבר • מאמר 17

וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר אנכי כו'

וידבר אלקים את כל הדברים האלה

התורה נאמרה מפני אלקים, שם הצמצום, כדי שאנכי — עצמותו ממש של ה' — תתגלה גם במצוותיה הפשוטות והגשמיות, ותהיה "הוי' אלקיך". גילוי זה מגיע למזל הנשמה, שלמעלה מהשכל, ומתבטא ביראה עילאה הבאה באמצעות לימוד התורה; והוא נשען על היראה תתאה שבקיום המצוות ועל זיכור המדות בספירת העומר.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/bamidbar/17

הנקודה

התורה נאמרה מפי אלקים, שם הצמצום, כדי שאנכי — עצמותו ממש של ה' — תתגלה גם במצוותיה הפשוטות והגשמיות, ותהיה "הוי' אלקיך". גילוי זה מגיע למזל הנשמה, שלמעלה מהשכל, ומתבטא ביראה עילאה הבאה באמצעות לימוד התורה; והוא נשען על היראה תתאה שבקיום המצוות ועל זיכור המדות בספירת העומר.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

מדוע נאמר בפסוק "את כל הדברים האלה" לפני "אנכי הוי' אלקיך"? "אלה" פירושו הדברים הגלויים בגלוי: ספר דברים והתורה שבעל פה, הכלולים בעשרת הדיברות שנאמרו מפי אלקים, מדת הצמצום, כדי שעצמותו של ה' תתגלה גם בציוויים גשמיים פשוטים. הדרך לכך מתחילה בספירת העומר, המכניעה את המדות הטבעיות. החלק השני עוסק בפסק שלימוד התורה דוחה מצווה שאחרים יכולים לקיים, ובמשנה: "אם אין חכמה אין יראה; אם אין יראה אין חכמה". אור ה' ממלא את העולמות בסדר מדורג, כמו כוחות הנשמה שבגוף, וגם מקיף אותם למעלה מכל השגה. כמו האנשים שהיו לצד דניאל, שמזלם ראה את מה שהם לא ראו, שורש נשמתו של האדם תופס את אור אין סוף המתגלה במקור התורה, חכמה עילאה, ונחרד: זוהי היראה העילאה. ובכל זאת, היראה תתאה שבקיום המצוות צריכה לבוא תחילה, כשם שהאירוסין קודמים לחתונה וכשם ש"נעשה" קדם ל"נשמע". ספירת העומר מזככת את המדות, עד שכחג השבועות מתגלה הרצון העליון, שהתורה מורידה לעולם.

מבנה

1	השאלה על "כל הדברים האלה"	2-11
	"אלה" מצביע על הדברים הגלויים בגלוי: ספר דברים, שמשה אמר לכל ישראל, בניגוד לחומשים הראשונים, שאת דבריהם שמע משה לבדו.	
2	כל התורה הגלויה כלולה בעשרת הדיברות	4-31
	ספר דברים והתורה שבעל פה כלולים בעשרת הדיברות, שנאמרו מפי אלקים, מדת הצמצום, כדי שאנכי — עצמותו של ה' — תתגלה בציוויים גשמיים; כדי להגיע לכך דרושה ספירת העומר, המכניעה ומבטלת את שבע המדות הטבעיות.	
3	לימוד גדול ממעשה	6-51
	חכמים קובעים שלימוד התורה גדול ממצווה שאחרים יכולים לקיים; אך מדוע לימוד על מצווה קודם לקיומה? התשובה מתחילה במאמר "אם אין חכמה אין יראה".	
4	האור הממלא כל עלמין	12-71
	בדומה לכוחות הנשמה המתפשטים בגוף, חיות ה' יורדת בסדר: אחדותו עמו באצילות, התרבותה למספר ול"רשות הרבים" למטה, וביטול בכל מדרגה.	

סובב כל עלמין אינו נתפס, ובכל זאת הוא יכול להגיע למזל הנשמה, כפי שאירע לאנשים שנרעדו ממראהו של דניאל. באמצעות התורה, שמקורה בחכמה עילאה ובמזל העליון, מקבל האדם יראה עילאה; וזו הסיבה שלימוד התורה גדול ממצווה שאחרים יכולים לקיים.

הסבר שני: החכמה מאחדת עם אור אין סוף שלמעלה ועם עצמות הנשמה שלמטה, ולכן התקשרות השכל לחכמת התורה מחברת את עצמות הנשמה לעצמותו של ה'.

היראה תתאה שבקיום המצוות, קבלת ה' כמלך, צריכה לבוא תחילה: המצוות הן האירוסין והתורה היא האיחוד הפנימי, ולכן מעגל דברי המשנה נעשה לשני שלבים.

בסיני בא הגילוי מלמעלה, בלי שהמצוות קדמו לו; ישראל הבינו שרק המצוות יכולות להעניק לו קיום, והקדימו "נעשה" ל"שמע".

ספירת העומר מאירה את החכמה בתוך מדות הנפש הבהמית ומנצחת אותן במלחמה; לאחר מכן מתגלה הרצון העליון בחג השבועות, בקרבן "מנחת בכורים", וגם חמץ נעשה קדוש.

"וידבר אלקים את כל הדברים האלה" כדי שאנכי תתגלה כ"הוי" אלקיך באמצעות התורה, הזקוקה לעול המצוות כדי להתקיים.

מושגים

אנכי אנכי

"אני", המילה הראשונה בעשרת הדיברות, המתפרשת כהווייתו ועצמותו ממש של ה', שהתורה ניתנה כדי לגלותו, עד שהוא נקרא "אלקיך".

אלקים, מדת הצמצום אלקים מדת הצמצום

שם הצמצום והגבורה. התורה נאמרה מפי אלקים: אור אין סוף צמצם את עצמו למילים, עד לציוויים גשמיים פשוטים.

הגלוי (אתגליא) אתגליא

ספר דברים והתורה שבעל פה, המגלים את מה שמכוסה בתורה שבכתב; כל אלה כלולים במשמעות "כל הדברים האלה".

ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין שני אופנים של אור ה': האחד נכנס לעולמות בסדר מדורג, כמו כוחות הנשמה שבגוף; האחר מקיף את כולם בשווה, למעלה מכל השגה.

מזל מזל

מלשון "יזל", זרימה: חלק הנשמה שלמעלה מהגוף, שממנו נמשכת השפעה למטה אליו. הוא תופס את מה שהשכל אינו יכול לתפוס, ומקור התורה הוא המזל העליון.

יראה עילאה ויראה תתאה יראה עילאה ויראה תתאה

היראה העילאה, שלמעלה מהשכל, באה באמצעות לימוד התורה ("אם אין חכמה אין יראה"); היראה תתאה, קבלת ה' כמלך באמצעות קיום המצוות, צריכה לבוא תחילה ("אם אין יראה אין חכמה").

כח מ"ה כח מ"ה

חכמה כ"כוח מה", מצב של ביטול. אור אין סוף שורה רק במה שבטל, ולכן הוא שורה בחכמה ובתורה.

הקמה קמה

המדות הטבעיות של הנפש הבהמית, הניצבות ומבטאות את עצמן; מגל העומר קוצר אותן ומכניע אותן תחת הקדושה.

קטע 1 • 11-2

השאלה על "כל הדברים האלה"

1 וידבר אלקים את¹ כל הדברים האלה לאמר אנכי כו'. להבין מהו את כל הדברים האלה² והל"ל [והוה ליה למימר] וידבר אלקים אנכי כו', אך הנה ביאור מלת האלה הוא הוראה על דבר הנראה³ ונגלה באתגליא.

"וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר: אנכי..." [יש להבין] מה פירוש "את כל הדברים האלה"? היה צריך לומר: "וידבר אלקים: אנכי..." אך פירוש המילה "האלה" הוא שהיא מצביעה על דבר שנראה ומתגלה בגלוי.

המאמר פותח בפסוק משמות כ, א, הפותח את עשרת הדיברות, ושואל מדוע נאמר "את כל הדברים האלה" במקום לעבור מיד ל"אנכי הווי אלקיך". התשובה מתחילה במילה "האלה": היא מצביעה על דבר שנראה ומתגלה בגלוי, כלומר, בארמית, באתגליא.

2 ולכך משנה תורה מתחלת אלה הדברים כי הם הדברים אשר דבר משה⁴ אל כל ישראל באתגליא, לכן משנה תורה [ספר דברים] פותח במילים "אלה הדברים", שכן אלה הם "הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל", בגלוי;

משנה תורה הוא השם המסורתי של ספר דברים. הוא פותח בפסוק "אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל" (דברים א, א): אותה מילה "אלה" משמשת כאן ביחס לדברים שנאמרו בגלוי לכל העם.

משא"כ בספרים הראשונים נאמר וידבר ה' אל משה וכתוב במשה וישמע את הקול⁵ מדבר אליו משה לבדו שמע⁶ וכל ישראל לא שמעו.

ואילו בספרים הראשונים נאמר "וידבר הווי אל משה", ועל משה נאמר "וישמע את הקול מדבר אליו": משה לבדו שמע, וכל ישראל לא שמעו.

לעומת זאת, בארבעת הספרים הראשונים הנוסח הוא "וידבר הווי אל משה": הדברים נאמרו למשה לבדו. בבמדבר ז, פט נאמר שמשה "שמע את הקול מדבר אליו", והגמרא (יומא ד ע"ב) לומדת שמשה שמע וכל ישראל לא שמעו.

קטע 2 • 11-4

כל התורה הגלויה כלולה בעשרת הדיברות

3 ולכן נקי משנה תורה מלשון משנה למלך⁷ שאינה בבחי' התורה עצמה שנאמר בה וידבר ה' אל משה בבחי' העלם אלא הוא גילוי התורה אשר דבר משה אל כל ישראל,

ולכן היא נקראת משנה תורה, מלשון "משנה למלך": שכן אין היא בדרגת התורה עצמה, שעליה נאמר "וידבר ה' אל משה", בבחינת העלם; אלא היא גילוי התורה שמשה דיבר אל כל ישראל.

במגילת אסתר י, ג נאמר על מרדכי "משנה למלך". כך גם דברים הוא "משנה" ביחס לתורה שבארבעת הספרים הראשונים: תורה זו נמסרה למשה לבדו ובהעלם, ואילו דברים היא אותה תורה כשהיא מתגלית ונאמרת מפי משה לכל ישראל.

וכן תשבעי⁸ [תורה שבעל פה] הוא בחי' אתגליא⁸ שהוא גילוי התשבי"כ [התורה שבכתב] שהתשבעי⁸ [שהתורה שבעל פה] הוא דרך פי' וביאור המצות שהן בהעלם בתושב"כ [בתורה שבכתב]

וכך גם התורה שבעל פה היא בחינת הגילוי, שכן היא גילוי התורה שבכתב: התורה שבעל פה מפרשת ומבארת את המצוות, שהן בהעלם בתורה שבכתב.

התורה שבעל פה עומדת ביחס לתורה שבכתב באותו אופן. המצוות נאמרו בתורה שבכתב בצורה נסתרת ומתומצתת, והתורה שבעל פה מגלה אותן באמצעות פירוש וביאור.

ועל כולם הוא אומר את כל הדברים האלה. דהיינו כל בחי' אתגליא הן התשבעי⁸ [התורה שבעל פה] והן משנה תורה הכל נכלל בעשרת הדברות

ועל כולן נאמר "את כל הדברים האלה". כלומר, כל בחינות הגילוי — הן התורה שבעל פה והן משנה תורה — כולן נכללות בעשרת הדיברות.

כל מה שמתגלה, התורה שבעל פה ודברים כאחד, הוא הנכלל במילים "את כל הדברים האלה", ועל כן הכול נכלל בעשרת הדיברות. בכך נענית השאלה שפתחה את המאמר, על המילים הנוספות שבפסוק.

(ע' [עיינן] בגמרא פ"ק [פרק קמא] דחגיגה דף ג' ע"ב⁹ גבי נתנו מרועה אחד¹⁰ דכתיב וידבר אלקים את¹¹ כל¹² הדברים^{13, 14, 15, 16} וכן הוא ג"כ ברבות נשא פי"ד [פרק י"ד / פרשה י"ד] ועיין עוד כזה ברבות כי תשא ר"פ מ"ז. ¹⁷ יתרו ס"פ כ"ח. ¹⁸

(ראו בגמרא, בפרק הראשון של חגיגה, דף ג' ע"ב, בעניין "נתנו מרועה אחד", שכן כתוב "וידבר אלקים את כל הדברים"; וכן הוא גם ברבות, נשא, פרק י"ד; וראו עוד עניין דומה ברבות, כי תשא, בתחילת פרק מ"ז; יתרו, בסוף פרק כ"ח;

הסוגריים מביאים את המקורות לעניין. בחגיגה ג' ע"ב דורשת הגמרא את הפסוק מקהלת י"ב, י"א, "נתנו מרועה אחד", ללמד שדברי החכמים השונים כולם ניתנו מפי אלקים אחד, כפי שנאמר "וידבר אלקים את כל הדברים". במדבר רבה, נשא, פרק י"ד, חוזר על הדברים; ושמות רבה, פרקים מ"ז וכו"ח, מלמד שמקרא, משנה, תלמוד וכל מה שעתידיים הנביאים והחכמים לומר — הכול ניתן בסיני.

זח"ב [זהר חלק ב'] תרומה קל"ה סע"א [סוף עמוד א']. ועיין עוד מענין וידבר ברבות בהר ס"פ ל"ג. נשא פי"א [פרק י"א] בתחלת הפרשה ובסופה בקהלת רבה בפסוק לכל זמן) וכולם וידבר אלקים בסיני שנתצמצם אור א"ס ב"ה בבחי' אלקים מדת הצמצום בכל הדברים האלה

זוהר חלק ב, תרומה, קלה ע"א. וראו עוד בעניין "וידבר" ברבות, בהר, בסוף פרק ל"ג; נשא, פרק י"א, בתחילת הפרשה ובסופה; [וכן] בקהלת רבה, על הפסוק "לכל זמן"). וכולם הם "וידבר אלקים" בסיני: אור אין סוף ברוך הוא הצטמצם בבחינת אלקים, מידת הצמצום, בכל הדברים האלה;

הזהר (חלק ב, קלה ע"א) מפרש את אותו פסוק כמתייחס לכך שהתורה שבעל פה נמשכת מן התורה שבכתב, ובהמשך מובאים מדרשים נוספים על המילה "וידבר". לאחר מכן מוסבר השם שבפסוק: כל הדברים האלה נאמרו בסיני על ידי אלקים, השם המורה על מידת הצמצום, משום שאור אין סוף הצטמצם ונמשך לתוך המילים האלה.

כי מפי הגבורה שמענום¹⁹ (ע' [עיינן] זהר ח"ב [חלק ב'] פ"ו א' כ"ה ב' ח"ג [חלק ג'] קל"ג א' ח"ב [חלק ב'] דר"ו סע"א [סוף עמוד א]).

כי "מפי הגבורה שמענום" (ראו זוהר חלק ב', פו ע"א; כה ע"ב; חלק ג', קלג ע"א; חלק ב', רו ע"א, סוף העמוד).

חז"ל אומרים על שתי הדיברות הראשונות: "מפי הגבורה שמענום" (מכות כד ע"א). גבורה היא מידת הריסון והמידה, וגם מכאן עולה שהתורה ניתנה באמצעות צמצום. קטעי הזוהר המובאים עוסקים בדיבור שבסיני; בין השאר נאמר שהוא נקרא "דיבור", לשון של הכרזה בקול גדול, משום שכל העולם שמע אותו ונודעו (חלק ג', קלג ע"א).

והנה כלל נתינת התורה לישראל היה ברעש וקולות ובקרים²⁰ ולכאורה עשרת הדיברות הם דברים פשוטים לא תרצח לא תנאף²¹ כו' אלא העניין הוא

והנה, נתינת התורה לישראל בכללותה הייתה ברעש, בקולות ובקרים; ולכאורה עשרת הדיברות הם דברים פשוטים: "לא תרצח, לא תנאף" וכו'. אלא העניין הוא

התורה ניתנה ברעש, בקולות ובקרים (שמות י"ט, טז-יט), אך הדיברות עצמן נראות פשוטות, כגון "לא תרצח, לא תנאף" (שמות כ', יג). מדוע אפוא התגלות אדירה כל כך ניתנה בעבור תוכן פשוט לכאורה?

כי תכלית נתינת התורה כדי להיות גילוי אור א"ס ב"ה ממש שכשמו כן הוא אין לו סוף כו' המלוכש בתורה שהיא חכמתו ית' והוא וחכמתו א'

שתכלית נתינת התורה היא שתהיה התגלות ממשית של אור אין סוף ברוך הוא, שכפי שמורה שמו — אין לו סוף וכו', והוא מלוכש בתורה, שהיא חכמתו יתברך; והוא וחכמתו אחד,

התשובה היא שתכלית נתינת התורה הייתה לגלות את אור אין סוף עצמו, שכפי ששמו מעיד עליו, אין לו סוף. אור זה מלוכש בתורה, שהיא חכמתו של ה', והוא וחכמתו אחד.

כי הוא המדע והוא היודע^{22,23} כו' להיות גילוי זה למטה בדברים גשמיים דוקא. וזהו וידבר אלקים את כל הדברים האלה.^{24,25,26}

שהרי "הוא המדע והוא היודע" וכו'; [וש] גילוי זה יהיה למטה, דווקא בדברים גשמיים. וזהו [פירוש] "וידבר אלקים את כל הדברים האלה":

כפי שכותב הרמב"ם (הלכות יסודי התורה 2:10), ה' הוא עצמו המדע והיודע. המטרה הייתה שהגילוי הבלתי־מוגבל הזה יימצא למטה, דווקא בדברים גשמיים, כגון המצוות הפשוטות, ולכן אלקים, השם המבטא צמצום, דיבר את הדברים האלה.

כדי לאמר אנכי ה' אלקיך דהיינו להיות אנכי הוא מהותו ועצמותו ית' ממש בבחי' גילוי עד שיהי' [שיהיה] נקרא אלקיך²⁷ (ועיין מענין וידבר כו' לאמר²⁸ ברכות כי תשא ר"פ מ').

כדי לומר: "אנכי הוי' אלקיך"; כלומר, ש"אנכי", מהותו ועצמותו ממש יתברך, יהיה בבחינת גילוי, עד שייקרא "אלקיך". (ועינינו בעניין "וידבר... לאמר" במדרש רבה, כי תשא, בראש פרק 40).

הדברים נאמרו "כדי לומר: 'אנכי הוי' אלקיך'" — כדי שאנכי, "אני", עצמותו ממש של ה', יתגלה, עד שייקרא "אלקיך". שמות רבה 40 מובא לעיון נוסף בעניין "וידבר... לאמר": שם מסופר שה' חזר על התורה ארבע פעמים בינו לבין עצמו לפני שאמר אותה לישראל.

אך כדי לבא למעלה ומדרגה זו צ"ל תחלה ספירת העומר ז' שבועות תספור לך²⁹ מהחל חרמש בקמה. אך כדי להגיע למעלה ולמדרגה זו, צריכה להיות תחילה ספירת העומר: "שבעה שבועות תספור לך, מהחל חרמש בקמה".

כדי להגיע למדרגה זו יש לספור תחילה את ספירת העומר — שבעת השבועות הנמנים מפסח עד שבועות (דברים 16:9). הפסוק אומר "מהחל חרמש בקמה", והמאמר מפרש כעת את הביטוי הזה כעבודה פנימית.

והענין כי בקמה³⁰ היינו המדות הטבעיות שמנהיב [שמנפש הבהמית] שהן בחי' יש כמו קמה שעומדת על עמדה וקיומה ונצבת במעמד קיום וחזק.^{31, 32, 33, 34}

והענין הוא ש"קמה" מתייחסת למדות הטבעיות של נפש הבהמית, שהן בבחינת יש, כמו קמה העומדת במקומה ובקיומה, וניצבת בעמידה איתנה וחזקה.

"קמה" היא הרגשות הטבעיים של נפש הבהמית. הן בבחינת יש — מציאות המעמידה את עצמה — ועומדות וקופות ונטועות היטב, כמו תבואה בשלה בשדה.

4 וכך המדות הטבעיות הן חזקות בגוף בטבען ובתולדותן וצריך להכניען ולהשפילן בבחי' אתכפא ואתהפכא ולהניף עליהם חרמש להכריזתן ולכלותן ולהפכן ממש לאין להיות ז' מדות הטבעיות שמנפש הבהמית.

וכך, המדות הטבעיות חזקות בגוף מכוח טבען ומאז לידתן; לכן יש להכניען ולהשפילן בדרך של אתכפא ואתהפכא, ולהניף עליהן חרמש כדי לקצוץ אותן, לכלותן ולהפוך אותן ממש לאין — אלו הן שבע המדות הטבעיות של הנפש הבהמית.

הרגשות הטבעיים חזקים בגוף, והם חלק מטבעו של האדם מאז לידתו. תחילה יש להכניע אותם (אתכפא), ולאחר מכן להפוך אותם (אתהפכא). הנפת החרמש עליהם, בלשון המזכירה את הפסוק "לא תניף חרמש על קמת רעך" (דברים כג, כו), פירושה לקצוץ אותם עד שיהיו לאין. מדובר בשבע מדות — שבע המדות של הנפש הבהמית.

ז' שבועות תספור לך. שתהיינה בטלות ונכללות במדות עליונות לך ה' הגדולה והגבורה כו' שהן בטלין באור א"ס ממש כמ"ש לך ה' כו'.

"שבעה שבועות תספור לך": שיהיו בטלות ונכללות במדות העליונות, "לך ה' הגדולה והגבורה" וכו', שהן בטלות ממש באור אין סוף, כמו שכתוב "לך ה'" וכו'.

שבעת השבועות מקבילים אפוא לשבע המדות האלה. "לך" שבפסוק "לך ה' הגדולה והגבורה" (דברי הימים א כט, יא) מזכיר את המדות העליונות; הרגשות הטבעיים אמורים להיכלל בהן, והן עצמן בטלות לחלוטין באור אין סוף.

וז"ש [וזהו שכתוב] וכל קומה לפניך תשתחוה³⁵ פ"י קומה בחי' קמה תשתחוה לפניך ממש, וע' בזה"ב [בזהר חלק ב'] תצוה קפ"ג אי:^{36, 37}

וזהו שכתוב: "וכל קומה לפניך תשתחוה"; כלומר, "קומה" — בחינת קמה — תשתחוה לפניך ממש. ועיין בזהר, חלק ב, תצוה, קפ"ג ע"א.

בתפילת נשמת נאמר "וכל קומה לפניך תשתחוה", והמאמר מפרש "קומה" כ"קמה" — התבואה העומדת בקומתה: הרגשות הזקופים והמתבלטים עצמם צריכים להשתחוות לפני ה'. הטקסט מוסיף הפניה לזוהר על פרשת תצוה (ב, קפ"ג ע"א), העוסק בספירת העומר.

קטע 3 • 51-6

לימוד גדול ממעשה

5 ב וביאור הדבר הנה נודע מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] שנמנו וגמרו³⁸ שתלמוד גדול ממעשה ואמרו ע"פ וכל חפצים לא ישוו בה^{39, 40, 41, 42} (במשלי ח' י"א) ואפ"י [ואפילו] חפצי שמים.⁴³

2. ביאור העניין: ידוע מאמר חז"ל, שנמנו וגמרו כי "תלמוד גדול ממעשה"; ועל הפסוק "וכל חפצים לא ישוו בה" (משלי ח, יא) אמרו: "אפילו חפצי שמים".

סעיף ב מבאר את העניין בהרחבה. חז"ל הכריעו כי "תלמוד גדול ממעשה" (קידושין מ ע"ב), ועל הפסוק "וכל חפצים לא ישוו בה" (משלי ח, יא) אמרו שהתורה עדיפה אפילו על "חפצי שמים", כלומר על המצוות (מועד קטן ט ע"ב).

ובירושלמי (פ"ק [פרק קמא] דפאה) איתא מ"ד [מאן דאמר] שאפילו לדבר אי מן התורה אין כל המצות כדאי כו', ובתלמוד הירושלמי (פרק א של פאה) מובאת דעה שאפילו לדבר אחד מן התורה אין כל המצוות שוות בערכן, וכו'; בתלמוד הירושלמי (פאה א, א) מובאת הדעה שכל מצוות התורה יחד אינן שוות בערכן אפילו לדבר תורה אחד.

וקרוב לזה הוא ברבות נח ס"פ לי"ה ועיין בסוף קהלת רבה בפסוק ויותר שהיה קהלת חכם⁴⁴.

ודבר קרוב לכך נמצא במדרש רבה, נח, בסוף פרק לה; וראו גם בסוף קהלת רבה, על הפסוק "ויותר שהיה קהלת חכם".

בראשית רבה לה, ג, מעמיד זה מול זה את שני הפסוקים: "כל חפצים הם מצוות ומעשים טובים, ואילו "חפציה" הם אבנים טובות ומרגליות. בקהלת רבה, על הפסוק "ויותר שהיה קהלת חכם", מסופר ששלמה ביקש לדעת מהו שכרה של התורה, שעליה נאמר "וכל חפצים לא ישוו בה".

אלא דבגמרא (פ"ק [פרק קמא] דמ"ק [דמועד קטן] ד"ט ע"ב) רמו קראי אהדדי כתיב וכל חפצים לא ישוו בה אפי'

[אפילו]

אלא שבגמרא (הפרק הראשון של מועד קטן, דף ט ע"ב) הקשו פסוק על פסוק: נאמר "וכל חפצים לא ישוו בה" — אפילו

הגמרא במועד קטן ט ע"ב מקשה שני פסוקים זה על זה. במשלי ח, יא נאמר "כל חפצים", והכוונה כוללת אפילו את המצוות, שהן חפצי שמים.

חפצי שמים וכתוב וכל חפציה לא ישוו בה דמשמע חפציה ולא חפצי שמים, ומשני כאן במצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים וכאן במצוה שא"א כו',

חפצי שמים; ואילו נאמר "וכל חפציה לא ישוו בה", ומשמע: חפציה ולא חפצי שמים. ומשיבים: כאן מדובר במצווה שאפשר לקיים באמצעות אחרים, וכאן במצווה שאי אפשר לקיים באמצעות אחרים, וכו'.

במשלי ג, טו נאמר "כל חפציה", ומשמע שמדובר רק בחפציו של האדם ולא בחפצי שמים. הגמרא משיבה שמצווה שאחרים יכולים לקיים אינה דוחה את לימוד התורה, ואילו מצווה שרק אדם זה יכול לקיים — דוחה אותו.

ועכ"פ [ועל כל פנים] מצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים מבטלין מפני תלמוד תורה ואפי' [ואפילו] כל

המצוות אינן כדאי אפי' [אפילו] לדבר א' מדברי תורה כדאיתא בירושלמי.⁴⁵

על כל פנים, מצווה שאפשר לקיים באמצעות אחרים נדחית מפני לימוד התורה; ואף כל המצוות אינן שוות בערכן אפילו לדבר אחד מדברי תורה, כפי שמוכח בתלמוד הירושלמי.

לכל הפחות, מצווה שאחרים יכולים לקיים נדחית מפני לימוד התורה; ובלשון התלמוד הירושלמי, כל המצוות יחד אינן שוות לדבר תורה אחד. מכאן עולה השאלה שבהמשך.

6 ולכאורה אינו מובן⁴⁶ הלא ת"ת [תלמוד תורה] הוא העסק בפ"י וביאור המצוה כיצד תהיה עשייתה ולמה יגדל כח ומעלת העוסק בפ"י

ולכאורה הדבר אינו מובן: הרי לימוד התורה הוא העיסוק בפירוש המצווה ובהסבר כיצד יש לקיים אותה. מדוע אפוא גדולים יותר כוחו ומעלתו של מי שעוסק בפירוש

השאלה היא: לימוד התורה עוסק באופן שבו יש לקיים מצווה. מדוע, אם כן, מי שלומד את פירוש המצווה נחשב למעלה ממעשה המצווה עצמו?

וביאור המצווה יותר ממעשה המצווה עצמה להיות מבטלין מצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים כגון הפרשת תרומה ע"ד משל שאפשר ע"י שליח⁴⁷ בשביל עסק התורה שיהיה לו פנאי לעסוק בהלכות תרומה ויהיה הוא עוסק בפ"י

ובהסבר המצווה ממעשה המצווה עצמו, עד שמניחים מצווה שאפשר לעשותה באמצעות אחרים, כגון הפרשת תרומה, למשל, שאפשר לעשותה באמצעות שליח, לשם העיסוק בתורה — כדי שיהיה לו פנאי לעסוק בהלכות תרומה, והוא עצמו יעסוק בפירוש

ניקח לדוגמה את התרומה, חלק מן התוצרת שניתן לכוהן, שאפשר להפריש באמצעות שליח (קידושין מא, ב). לפי ההוראה שניתנה קודם, יש להניח לשליח להפריש אותה, כדי שאפשר יהיה להתפנות ללימוד הלכות תרומה.

וביאור המצווה והמצוה תיעשה ע"י אחרים. אך הענין הוא כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] אם אין חכמה אין יראה⁴⁸ אם אין יראה אין חכמה.⁴⁹

ובהסבר המצווה, בעוד אחרים מקיימים את המצווה? אלא העניין הוא כפי שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: "אם אין חכמה, אין יראה; אם אין יראה, אין חכמה".

יוצא אפוא שלימוד הדרך לקיים מצווה נעלה מן המצווה, שאותה מניחים לאחרים, והדבר טעון הסבר. התשובה נפתחת בדברי המשנה: "אם אין חכמה, אין יראה; אם אין יראה, אין חכמה" (אבות ג, יז).

קטע 4 • 71-12

האור הממלא כל עלמין

7 וצריך להבין איך להתחיל. ויובן ענין זה⁵⁰ בהקדים לבאר כי הנה נודע שבחיות ואור א"ס המחיה ומהוה את כל העולמות מריש כל דרגין כו'

וצריך להבין כיצד להתחיל. העניין יובן לאחר שנקדים להסביר כי, כידוע, בחיות ובאור אין סוף המחיה ומהוה את כל העולמות, מראש כל הדרגות וכו',

מאחר שהחכמה זקוקה ליראה והיראה זקוקה לחכמה, השאלה היא במה להתחיל. ההסבר מתחיל בשתי הדרכים שבהן החיות והאור של ה' מחיים את כל העולמות ומהווים אותם, מן הדרגה הגבוהה ביותר ומטה.

יש ב' בחי' ⁵¹ הא' הוא בחי' ממלא כל עלמין להיות החיות מלובש וממלא תוך עלמין ממש ע"י ריבוי השתלשלות בדרך עילה ועלול וצמצומים רבים וירידת המדרגות ממדרגה למדרגה.

יש שתי בחינות. הראשונה היא ממלא כל עלמין: החיות מתלבשת וממלאת ממש את העולמות, באמצעות השתלשלות מרובה בדרך של עילה ועלול, צמצומים רבים וירידת המדרגות מדרגה לדרגה.

הראשונה היא ממלא כל עלמין, האור שממלא את כל העולמות: הוא נכנס ממש לכל עולם וממלא אותו. הדבר נעשה באמצעות השתלשלות ארוכה בדרך של עילה ועלול, צמצומים רבים וירידה מדרגה לדרגה.

8 ומבשרי אחזה ⁵² כמו התלבשות השכל במדות ומדות במחשבה ומחשבה בדיבור שיורד ומשתלשל מדרגה אחר מדרגה עד שנעשה מחשבה דיבור ומעשה וד' חושים ⁵³ ראייה שמיעה כו'.

ו"מבשרי אחזה": כך הוא בהתלבשות השכל במדות, המדות במחשבה והמחשבה בדיבור, היורד ומשתלשל מדרגה לדרגה, עד שהוא נעשה מחשבה, דיבור ומעשה, וארבעת החושים — ראייה, שמיעה וכו'.

איוב יט, כו: "מבשרי אחזה" — זהו העיקרון שמכנה נפש האדם נותן תמונה לאופן שבו ה' מתייחס לעולמות. באדם השכל מתלבש במדות, המדות במחשבה והמחשבה בדיבור, והכול יורד שלב אחר שלב, עד שנעשה מחשבה, דיבור ומעשה, וחוש ראייה, השמיעה ושאר החושים.

והחיות השורה במוח ולב ומלב מתפשט לכל האיברים שמקבלים לפי מזגם ותכונתם להיות זה ראש וזה רגל כו'.

וכן החיות השורה במוח ובלב, ומהלב מתפשטת לכל האיברים, המקבלים אותה לפי מזגם ותכונתם, כך שזה נעשה ראש וזה רגל וכו'.

בדומה לכך, החיות שורה במוח ובלב ומתפשטת מן הלב לכל האיברים. כל איבר מקבל אותה לפי מזגו ותכונתו, כך שאחד נעשה ראש ואחר רגל.

9 וכל זה הוא דרך וסדר ההשתלשלות. להיות מתפשט כח הנפש וחיותו ממולא בכל הגוף שיהיו איברי הגוף ממולאים מכח וחיות הנמשך אליהם ומקבלים כל אחד לפי מזגו ותכונתו ואין זה

וכל זה הוא דרך וסדר ההשתלשלות: שכוח הנפש וחיותה מתפשטים וממלאים את כל הגוף, כך שאיברי הגוף מתמלאים בכוח ובחיות הנמשכים אליהם, וכל איבר מקבל לפי הרכבו וטבעו. ואין זה

כל זה הוא השתלשלות, סדר ההמשכה המדורג: כוח הנפש וחיותה ממלאים את כל הגוף, וכל איבר מקבל לפי טבעו. אך מילוי זה, כפי שיתבאר, שייך רק לכוחות הנפש כשהם מתפשטים.

אלא בבחי' התפשטות כחות הנפש כי הנפש עצמה אין לה בחי' התחלקות לכמה כחות פרטים אלא שכל הכחות כלולים ומתאחדים ואין עולים בשם כח פרטי כלל.⁵⁴

אלא בבחינת התפשטות כחות הנפש; שכן הנפש עצמה אינה נחלקת לכמה כחות פרטיים, אלא כל הכחות כלולים בה ומאוחדים, ואינם נקראים כלל בשם של כוח פרטי.

בנפש עצמה אין חלוקה לכחות נפרדים. כל הכחות כלולים בה ומאוחדים, ואף אחד מהם אינו נקרא בשם של כוח פרטי, כגון שכל או רגש.

אך מ"מ הכחות ההם וראשיתם כח החכמה והשכל שמתפשט מהנפש הוא נמשך מעצמיות הנפש עצמה שלכך נקרא נפש המשכלת ע"ש כח השכל שמתפשט ממנה שהוא ראש ועיקר לכל הכחות כולם.

ובכל זאת, אותם כחות, ובראשם כוח החכמה והשכל המתפשט מן הנפש, נמשכים מעצם הנפש עצמה. לכן היא נקראת "הנפש המשכלת", על שם כוח השכל המתפשט ממנה, שהוא הראש והעיקר של כל הכחות.

אף על פי כן, הכחות — ובראשם כוח החכמה והשכל — נובעים מעצם הנפש. משום כך הנפש נקראת "הנפש המשכלת" על שם השכל שבה, שהוא הראש והעיקר של כל כחותיה.

שעם היות שאין בנפש גילוי כח השכל פרטי מיוחד בפני עצמו. מ"מ מאחר שההתפשטות כח השכל המפשט מהנפש גם קודם התפשטותו הי' [היה] כלול בנפש אלא שהיה בנפש בהעלם.

שהרי אף שאין בנפש גילוי של כוח שכל פרטי ומובחן בפני עצמו, מכל מקום, מכיוון שכוח השכל המתפשט מן הנפש היה כלול בה גם קודם שהתפשט, אלא שהיה בה בהעלם,

בנפש עצמה השכל אינו גלוי ככוח מובחן בפני עצמו. ובכל זאת, השכל המתפשט מן הנפש כבר היה כלול בה קודם לכן, אלא שהיה בה נסתר.

10 וההתפשטות הוא שיצא מההעלם אל הגילוי הרי היא מעצמיות הנפש. ולכך גם אחר ההתפשטות בבחי' גילוי כח שכל פרטי בפ"ע [בפני עצמו] הרי הוא מתאחד עם הנפש⁵⁵ ממש עד שנקרא הנפש על שמו נפש המשכלת.

וההתפשטות היא יציאה מן ההעלם אל הגילוי, ולכן מקורה בעצמות הנפש. משום כך, גם לאחר ההתפשטות, כשהיא מתגלה ככוח שכלי פרטי בפני עצמו, היא עדיין מאוחדת ממש עם הנפש, עד שהנפש נקראת על שמו — "הנפש המשכלת".

מכיוון שההתפשטות היא רק היציאה של מה שהיה נסתר אל הגילוי, השכל הגלוי עדיין נובע מעצמות הנפש. לכן גם לאחר שהוא מתגלה ככוח מובחן, הוא נשאר אחד עם הנפש, עד שהנפש כולה נקראת על שמו — "הנפש המשכלת".

11 וככה ככל המשל הזה הוא ענין בחיי השתלשלות החיות⁵⁶ מאור א"ס ב"ה להחיות כל העולמות בחיי ממלא כל עלמין.

וכך, בדומה לגמרי למשל הזה, הוא עניין השתלשלות החיות מאור אין סוף ברוך הוא, להחיות את כל העולמות — בחינת ממלא כל עלמין.

כך הוא גם בעניין ירידת החיות של ה' מאור אין סוף, כדי להחיות את העולמות. זוהי בחינת ממלא כל עלמין, האור שממלא את כל העולמות.

כי הנה כתיב אתה הוא⁵⁷ ה' לבדך אתה עשית את השמים שמי השמים, פי' לבדך

שהרי כתוב: "אתה הוא ה' לבדך, אתה עשית את השמים, שמי השמים". פירוש המילה "לבדך"

בנחמיה ט, ו נאמר גם שה' "לבדך" וגם שהוא "עשה את השמים". כעת מבואר מה פירוש "לבדך".

שהוא לבדו ית' יחיד ומיוחד דלאו דאית לך צדק ידיעא^{58,59} וכו' ולא מכל אינון מדות איהו כלל אלא מ"מ אתה עשית את השמים כו'.

הוא שהוא לבדו יתברך, יחיד ומיוחד: "לא שיש לך צדק ידוע" וכו', והוא אינו שייך כלל לאף אחת מאותן המדות. ואף על פי כן, "אתה עשית את השמים" וכו'.

"לבדך" פירושו שה' בעצמותו יחיד ומיוחד, למעלה מכל מדה, כמאמר אליהו בתיקוני זוהר: "לא שיש לך צדק ידוע". ואף על פי כן, הוא עשה את השמים.

דהיינו התפשטות גדולת א"ס ב"ה למעלה עד אין קץ⁶⁰ ולמטה עד אין תכלית. שאין זה

כלומר, התפשטות גדולתו של אין סוף ברוך הוא למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית. אין זו

עשיית השמים היא התפשטות גדולתו, עד אין קץ למעלה ועד אין תכלית למטה. הערת קה"ת מפנה לתיקוני זוהר, תיקון י"ט, על ביטוי זה.

אלא בבחי' התפשטות בלבד בבחי' הארה וזיו כי מלכותך מלכות כל עולמים⁶¹ ואין זה אלא בחיי שם

אלא התפשטות בלבד, בבחינת הארה וזיו, שהרי "מלכותך מלכות כל עולמים", ואין זו אלא בחינת שם,

התפשטות זו היא רק הארה וזיו. "מלכותך מלכות כל עולמים" (תהילים קמה, יג): יחסו של ה' לעולמות הוא כשל מלך, וזו אינה אלא בחינת שם.

כמאמר ונזכיר שמך דהיינו כמו שם האדם שיקראו לו בשמו והוא עונה ופונה אל הקורא אותו.

כמו שנאמר: "ונזכיר שמך". כלומר, כמו שמו של אדם, שקוראים לו בשמו והוא עונה ופונה אל הקורא לו.

בתפילה נאמר: "ונזכיר שמך". שם הוא הדבר שבו אחרים קוראים לאדם, ובאמצעותו הוא עונה ופונה אל הקורא לו; כך חיות העולמות היא "שמו" של ה' — פנייתו אליהם.

12 וכך כתיב וישע ה' אל הבל ואל מנחתו⁶² שפונה ונמשך ממנו חיות אל הברואים והוא יחיד חי העולמים מלך פ"י שהוא עצמו ית' יחיד ומיוחד לבדו רק חי העולמים

וכך נאמר: "וה' שעה אל הבל ואל מנחתו" — כלומר, הוא פונה אליו, וממנו נמשכת חיות אל הנבראים. והוא "יחיד, חי העולמים, מלך": היינו, הוא עצמו יתברך יחיד ומיוחד לבדו; ורק בתור "חי העולמים"...

בבראשית ד, ד, "וה' שעה אל הבל" נקרא כאילו ה' פונה אל בראיו, וכך נמשכת אליהם חיות. גם בנוסח התפילה "יחיד, חי העולמים, מלך" מובחנים הדברים: ה' עצמו יחיד לבדו, ורק בתור "מלך" הוא חיות העולמים.

דהיינו חיות וקיום העולמות הוא מבחי' מלך כו', והנה המשכה והתפשטות זו היא כסדר המדרגות ממדרגה למדרגה

כלומר, חיותם וקיומם של העולמות הם מבחינת "מלך" וכו'. והנה, המשכה והתפשטות זו מתרחשות לפי סדר המדרגות, ממדרגה למדרגה.

חיותם וקיומם של העולמות באים מה' בתור "מלך", כלומר, ממלכותו עליהם. המשכה זו מתרחשת בסדר קבוע, מדרגה אחר מדרגה, כפי שמבואר בחלקים הבאים.

כי בעולם האצ"י איהו וחיהי חד^{63,64} שאור א"ס ב"ה מיוחד שם ביחוד גמור כמו עד"מ התאחדות נפש המשכלת⁶⁵ עם כח השכל המתפשט ממנה כנ"ל

שכן בעולם אצילות, "הוא וחיהי חד": אור אין סוף ברוך הוא מיוחד שם באחדות גמורה, בדומה, בדרך משל, להתאחדות הנפש המשכלת עם כוח השכל המתפשט ממנה, כפי שנתבאר לעיל.

באצילות, העולם העליון ביותר, "הוא וחיהי חד" — הוא וחיותו אחד (תיקוני זוהר): אור אין סוף מיוחד שם באחדות גמורה. הדבר דומה לשכל המתפשט מן הנפש ונשאר מאוחד עמה.

(כי אצילות הוא בחי' חכמה שע"ז נאמר כולם בחכמה עשית^{66,67} וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שמ"ז פ"ג [פרק ג]),⁶⁸ וע"ז נאמר גדול ה' ומהולל מאד⁶⁹ ולגדולתו אין חקר ולתבונתו אין מספר⁷⁰ ואח"כ בעולם השרפים אלף אלפין ורבוא רבבין⁷¹ כו'

(שכן אצילות היא בחינת חכמה, ועל כך נאמר: "כולם בחכמה עשית", וכפי שנכתב בעץ חיים, שער מ"ז, פרק ג'). ועל כך נאמר: "גדול ה' ומהולל מאד, ולגדולתו אין חקר", "ולתבונתו אין מספר". ואחר כך, בעולם השרפים: "אלף אלפין ורבוא רבבין" וכו';

אצילות היא חכמה, כפי שמלמדים הפסוק "כולם בחכמה עשית" (תהילים קד, כד) ועץ חיים, שער מ"ז. שם גדולת ה' אינה ניתנת לחקירה ותבונתו למעלה מכל מספר (תהילים קמה, ג; קמז, ה). למטה ממנו, בעולם השרפים, כבר מופיע מספר: "אלף אלפין ורבוא רבבין" (דניאל ז, ט).

ומ"מ היש מספר לגדודיו⁷² כו'. ומשם יפרד⁷³ יותר להיות מונה מספר לכוכבים⁷⁴ וכתוב המוציא במספר צבאם.⁷⁵

ובכל זאת, "היש מספר לגדודיו" וכו'. ומשם הדברים נפרדים עוד יותר, עד ש"מונה מספר לכוכבים", ונאמר: "המוציא במספר צבאם".

גם שם המספר הוא מעבר לכל חשבון: "היש מספר לגדודיו" (איוב כה, ג). למטה יותר הריבוי הולך וגדל, "ומשם יפרד" (בראשית ב, י): ה' "מונה מספר לכוכבים" (תהילים קמז, ד), ו"המוציא במספר צבאם" (ישעיהו מ, כו).

המוציא לשון המוציא מרה"י [מרשות היחיד] לרה"ר [לרשות הרבים]⁷⁶ כי רה"י [רשות היחיד] הוא עולם האצילות איהו וחיוהי חד ומשם יפרד בריבוי התחלקות המדרגות מעולם עד עולם להיות בחי' רה"ר [רשות הרבים] טורי דפרודא, ומ"מ מרוב אונים ואמיץ כח⁷⁷ איש

"המוציא" הוא לשון ההלכתית לתיאור הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים: רשות היחיד היא עולם אצילות, שבו "הוא וחיוהי חד"; ומשם הדברים נפרדים, בריבוי ובהתחלקות המדרגות מעולם לעולם, עד שנעשית בחינת רשות הרבים, "הרי פירוד". ובכל זאת, "מרוב אונים ואמיץ כוח איש..."

"המוציא" הוא המונח ההלכתי להוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים בשבת. אצילות, שבה הכול מאוחד עם ה', היא "רשות היחיד"; העולמות התחתונים, הנחלקים למדרגות רבות, הם "רשות הרבים", המכונה "הרי פירוד".

לא נעדר פי' שלא נעדר מבחי' ביטול שזהו כלל בכל סטרא דקדושה ואפי' [ואפילו] במדרגות תחתונים נמשך בחי' ביטול היש בכל עולם לפי מדרגתו.⁷⁸ וכי' [וכל זה] הוא בחי' הא' שהוא בחי' ממלא כל עלמין כסדר השתלשלות המדרגות:

לא נעדר" — פירוש הדבר, שאין הוא חסר את בחינת הביטול, שכן זהו כלל בכל צד הקדושה. גם במדרגות התחתונות נמשכת בחינת ביטול היש, בכל עולם לפי מדרגתו. כל זה הוא הבחינה הראשונה, בחינת ממלא כל עלמין, לפי סדר השתלשלות המדרגות.

ובכל זאת, "לא נעדר" (ישעיהו מ, כו): שום מדרגה בקדושה, נמוכה ככל שתהיה, אינה חסרה ביטול; בכל עולם יש ביטול היש לפי מדרגתו. כל זה הוא אופן ההמשכה הראשון, ממלא כל עלמין, היורד כסדר דרך המדרגות.

קטע 5 • 131-16

האור המקיף ו"מזליהו חזי"

13 ג אך הבחי' הב' הוא בחי' סוכי"ע⁷⁹ דהיינו שסובב ומקיף כלהו עלמין בהשואה א' השוה ומשוה כו'.
3. אך הבחינה השנייה היא אור המקיף את כל העולמות, כלומר, הוא מקיף וסובב את כל העולמות בשווה, כאחד, "השווה ומשווה" וכו'.

סעיף 3 עובר לאופן השני — סובב כל עלמין, האור המקיף את כל העולמות. הוא מקיף את כולם בשווה, כאחד, כפי שנאמר בתפילה על ה': "השווה ומשווה" קטון וגדול.

והמשכה זו היא בבחי' מקיף והעלם בלבד ואינה באה לידי גילוי פנימי במוח ולב האדם דלית מחשבה תפיסא ביה כלל^{80, 81}

והמשכה זו היא בבחינת מקיף והעלם בלבד, ואינה באה לידי גילוי פנימי במוחו ובלבו של האדם, כי "לית מחשבה תפיסא ביה כלל";

אור זה נשאר בבחינת מקיף, מקיף ונעלם: הוא אינו נעשה לעולם גילוי פנימי במוחו ובלבו של האדם. כפי שנאמר בתיקוני זוהר: "לית מחשבה תפיסא ביה כלל".

כי המשכה זו היא מעצמיות אור א"ס ב"ה שלמעלה מגדר עלמין ואני ה' לא שנית⁸² ואין ערוך לך וכטיפה מים אוקיינוס כו'.

כי המשכה זו היא מעצמיות אור אין סוף ברוך הוא, שלמעלה מגדר העולמות; ו"אני הו"י לא שנית", ו"אין ערוך לך", וכטיפת מים [אל] האוקיינוס וכו'.

מקורו בעצמות אור אין סוף, שלמעלה מגדר העולמות, ועליו נאמר: "אני הו"י לא שנית" (מלאכי ג, ו). אין דבר שניתן להשוות אליו, כשם שטיפת מים אינה משתווה לאוקיינוס.

14 ואין כח בשום נברא שהוא מחודש מאין ליש להכיל גילוי אור זה שלא יתבטל במציאות ממש.

לשום נברא, שנברא מחדש מאין ליש, אין כוח להכיל את גילוי האור הזה בלי להתבטל ממש ממציאותו.

שום דבר שנברא מאין אינו יכול לקלוט גילוי של אור זה ולהוסיף להתקיים; הוא יתבטל לגמרי. משום כך האור המקיף נשאר נסתר.

רק מ"מ ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] דאע"ג [דאף על גב] דאיהו לא חזי מזליה חזי⁸³ גבי דניאל והאנשים אשר היו עמו

אך בכל זאת אמרו רבותינו ז"ל: "אף על פי שהוא אינו רואה, מזלו רואה", לגבי דניאל והאנשים שהיו עמו,

אך חז"ל מלמדים שאדם יכול להיות מושפע מדבר שאינו רואה, משום שמזלו רואה. הם אמרו זאת על דניאל והאנשים שהיו עמו.

כדכתיב וראיתי אני לבדי⁸⁴ את המראה והאנשים אשר היו עמי לא ראו אבל חרדה גדולה נפלה עליהם.

כמו שכתוב: "ואני לבדי ראיתי את המראה, והאנשים אשר היו עמי לא ראו, אבל חרדה גדולה נפלה עליהם".

בדניאל י', ז', דניאל לבדו ראה את המראה; האנשים שהיו עמו לא ראו דבר, ובכל זאת נפלה עליהם חרדה גדולה. הפסקה הבאה מסבירה כיצד דבר שלא ראו יכול היה לגרום להם לחרוד.

15 ואמרו בגמרא מאחר דלא חזו מאי טעמא איבעית⁸⁵ משום דמזליהו חזו. פיי מזליהו מלשון יזל מים מדליו⁸⁶ שהוא לשון המשכה ומזל הוא המפעיל וממשיך המשכה ההיא.

וכך אמרו בגמרא: "מאחר שלא ראו, מדוע נבהלו? משום שמזלם ראה". פירוש "מזלם" הוא מלשון "יזל מים מדליו", כלומר לשון של המשכה; והמזל הוא הגורם להמשכה הזאת וממשיך אותה.

הגמרא, על דניאל י"ז, שואלת מדוע האנשים נבהלו אף שלא ראו דבר, ומשיבה: "מזלם ראה". המילה "מזל" קשורה ל"יזל", כלומר יזרום, כמו בפסוק "יזל מים מדליו" (במדבר כ"ד:ז'): המזל הוא הגורם לזרימה וממשיך אותה.

והיינו הנשמה שלמעלה שאינה מלוכשת בגוף כי לא כל הנשמה מלוכשת רק הארה והתפשטות ממנה וכל עצמיות הנשמה חופפת עליו מלמעלה

והכוונה היא לנשמה שלמעלה, שאינה מלוכשת בגוף. לא כל הנשמה מלוכשת בו, אלא רק הארה והתפשטות ממנה; ואילו עצמות הנשמה כולה מרחפת עליו מלמעלה,

המזל הוא חלק הנשמה שלמעלה, שאינו מלוכש בגוף. רק הארה והתפשטות של הנשמה נכנסות לגוף; עצמות הנשמה מרחפת מעל האדם מלמעלה.

והוא נקרא בשם מזל שממנה ניזל השפעה להתפשטות הנשמה המלוכשת בגוף ובכחי מזליהו דחו נפלה עליהם חרדה גדולה.

והיא נקראת "מזל", מפני שממנה נמשכת השפעה אל התפשטות הנשמה המלוכשת בגוף. וברמה של "מזלם ראה", "נפלה עליהם חרדה גדולה".

החלק העליון הזה נקרא מזל, מפני שממנו נמשכת השפעה אל חלק הנשמה שבתוך הגוף. זו הייתה הבחינה שבה "מזלם ראה", ולכן נפלה עליהם חרדה.

כי דניאל שראה את המראה שנתפסה בכח השגתו לא נפל עליו אימה ופחד אבל האנשים אשר היו עמו מאחר שלא היה בכח השגתם להכיל את המראה

דניאל, שראה את המראה והיה בכוח ההשגה שלו לתפוס אותה, לא נתקף אימה ופחד. אבל האנשים שהיו עמו, מאחר שלא היה בכוח השגתם להכיל את המראה,

השגתו של דניאל עצמו יכלה לתפוס את המראה, ולכן הוא לא חש חרדה. האנשים שהיו עמו לא יכלו להכיל אותה בהשגתם.

אלא בכחי מזליהו שהוא למעלה מן ההשגה כי השגה הוא מבחי' התפשטות הנפש בגוף האדם בהתלבשותה במוחו ומוח שכלם היה קטן מהכיל את המראה לכך נפל עליהם חרדה גדולה.

חוו אותה רק בבחינת מזלם, שהיא למעלה מן ההשגה. ההשגה שייכת להתפשטות הנשמה בגוף האדם, כשהיא מלוכשת במוחו; ומוחם של אותם אנשים היה קטן מכדי להכיל את המראה. משום כך נפלה עליהם חרדה גדולה.

ההשגה שייכת לחלק הנשמה המלוכש במוח, ומוחם לא היה גדול דיו להכיל את המראה. לכן היא הגיעה רק אל מזלם, שהוא למעלה מן ההשגה. התגלות שהמוח אינו יכול להכיל, אך שורש הנשמה תופס, מעוררת חרדה.

16 וכך הוא בענין גילוי אור א"ס בבחי' מזל שהוא הנשמה שלמעלה מהתלבשות בגוף לפי שאין גילוי זה בא לידי התלבשות להיות נתפס ונקלט במוח שכלו⁸⁷ לכך תפול עליו אימה ופחד וחרדה גדולה,

וכך הוא גם ביחס לגילוי אור אין סוף בבחינת מזל, שהיא הנשמה שלמעלה מהתלבשות בגוף: מכיוון שגילוי זה אינו מתלבש, כך שיוכל להיתפס ולהיקלט במוח השכל, לכן נופלים עליו אימה, פחד וחרדה גדולה.

כך הוא גם ביחס לגילוי אור אין סוף: הוא מגיע למזלו של האדם, לנשמה שלמעלה מהגוף, ולא לשכלו. מכיוון שאי אפשר לתפוס ולקלוט אותו בשכל, הוא מביא לאימה, לפחד ולחרדה גדולה.

(ועמ"ש במ"א ע"פ האזינו⁸⁸ ענין מזליה שהוא בחי' אין שלמעלה מהחכמה והשתא א"ש [אתי שפיר] דבחי' סובב יוכל להתגלות לבחי' מזל).⁸⁹

(ועיינו במה שנכתב במקום אחר על הפסוק "האזינו", בענין "מזליה", שהוא בחינת אין שלמעלה מחכמה; וכעת מובן היטב כיצד בחינת סובב יכולה להתגלות לבחינת מזל.)

ההערה שבסוגריים מפנה למאמר על "האזינו", המסביר שמזל הוא בחינת אין, "כלום", הרמה שלמעלה מחכמה. מכיוון שהמזל שלמעלה מחכמה, האור המקיף, ששום שכל אינו יכול לתפוס, יכול להתגלות בו.

ועל יראה גדולה כזו שהיא למעלה מההשגה במוח שכלו רק בבחי' מזליהו אמרו אם אין חכמה אין יראה.⁹⁰

ועל יראה גדולה כזאת, שלמעלה מההשגה במוח השכל ורק בבחינת "מזליהו", אמרו: "אם אין חכמה אין יראה".

זוהי היראה שאליה מתכוונת המשנה באומרה "אם אין חכמה אין יראה": יראה שלמעלה מההשגה השכל, המורגשת רק בבחינת המזל. החכמה שבה היא תלויה היא חכמת התורה, כפי שמוסבר בחלק הבא.

וכמ"ש ויצונו ה' לעשות את כל החקים⁹¹ האלה ליראה כו' שלהיות גילוי זה בבחי' מזליהו עד שתפול עליו אימה ופחד הוא ע"י עסק התורה דאורייתא מחכמה נפקת⁹² והוי' בחכמה⁹³ כו'

וכמו שכתוב: "ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה ליראה" וכו': גילוי זה בבחינת "מזליהו", עד שנופלים עליו אימה ופחד, נעשה על ידי העיסוק בתורה, שהרי "אורייתא מחכמה נפקת" ו"הוי' בחכמה" וכו';

בדברים ו, כד נאמר שה' נתן את החוקים "ליראה": לימוד התורה הוא הדרך להגיע ליראה העליונה הזאת, לגילוי שבבחינת המזל. שהרי התורה "יוצאת מחכמה" (זוהר), ו"הוי' בחכמה" יסד את הארץ (משלי ג, יט).

שאור א"ס ב"ה שורה ומתגלה בחכמה כח מ"ה [מה] בחי' ביטול שאין אור א"ס ב"ה שורה ומתגלה אלא במה שבטל כו', (ועמ"ש מזה בפ' ואתחנן בד"ה ואהבת את יעו"ש [יעויין שם]).

שכן אור אין סוף ברוך הוא שורה ומתגלה בחכמה, שהיא כוח מה, בחינת ביטול; אור אין סוף ברוך הוא שורה ומתגלה רק במה שבטל וכו'. (ועיינו במה שנכתב על כך בפרשת ואתחנן, במאמר המתחיל "ואהבת את"; עיינו שם.)

אור אין סוף שורה ומתגלה בחכמה משום שחכמה היא כוח מה — מצב של ביטול: אורו של הקב"ה שורה רק במה שבטל לפניו. הטקסט מפנה למאמר על "ואהבת את" שבפרשת ואתחנן.

והיינו התורה שהיא חכמתו ית' ממש והוא וחכמתו אחד כי הוא המדע והוא היודע⁹⁴ כו'.

וזוהי התורה, שהיא ממש חכמתו יתברך, והוא וחכמתו אחד, כי "הוא המדע והוא היודע" וכו'.

התורה היא חכמתו ממש של הקב"ה, והוא וחכמתו אחד, כפי שכותב הרמב"ם: "הוא המדע והוא היודע". לכן אור אין סוף נוכח בה ממש.

ועיקר גילוי זה למעלה במקור התורה שהיא בחי' חכמה עילאה היא בבחי' מזל שמזיל וממשיך השפעה מגילוי זה להתפשטות התורה שלפנינו המלוכשת בג שמיות.

ועיקר גילוי זה למעלה, במקור התורה, שהוא בחינת חכמה עילאה, הוא בבחינת מזל, שמזיל וממשיך את ההשפעה של גילוי זה אל התפשטות התורה שלפנינו, המלוכשת בעניינים גשמיים.

במקור התורה שלמעלה, בחכמה עילאה, גילוי זה הוא בבחינת מזל; משם הוא נמשך אל התורה שאנו לומדים, המלוכשת בעניינים גשמיים. החלקים הבאים קושרים בין מזל זה של התורה לבין מזל הנשמה.

והנה תלת קשרין⁹⁵ מתקשראן דא בדא ישראל באורייתא כו' וישראל נקי חיילין דאורייתא⁹⁶ בזהר (ר"פ במדבר קי"ז ב') ע"פ שאו את ראש בני ישראל⁹⁷ כו'

והנה, "תלת קשרין מתקשראן דא בדא: ישראל באורייתא" וכו'; וישראל נקראים "חיילין דאורייתא" בזהר (בתחילת פרשת במדבר, קיז ע"ב), על הפסוק "שאו את ראש בני ישראל" וכו';

הזהר מלמד שהקב"ה, התורה וישראל הם שלוש מדרגות הקשורות זו בזו (זהר ג, עג ע"א). בעניין מפקד בני ישראל, על הפסוק "שאו את ראש בני ישראל" (במדבר א, ב), הוא מכנה את ישראל "חיילין דאורייתא" (זהר ג, קיז ע"ב).

כי ס"ר אותיות התורה⁹⁸ הן שורש ומקור ס"ר נשמות ישראל⁹⁹ כל אות שורש ומקור נשמה א' כו',

שכן שש מאות אלף אותיות התורה הן השורש והמקור של שש מאות אלף נשמות ישראל; כל אות היא השורש והמקור של נשמה אחת וכו'.

הסיבה היא ששש מאות אלף אותיות התורה הן השורשים של שש מאות אלף נשמות ישראל, וכל אות היא שורש של נשמה אחת.

ובעסק התורה למטה תעורר שורש נשמתו למעלה בחי' מזל להמשיך גילוי אור א"ס ב"ה המלוכש בחכמה עילאה מקור התורה ששם יסודתה של הנשמה בהררי קדש¹⁰⁰

ועל ידי העיסוק בתורה למטה יעורר את שורש נשמתו למעלה, את בחינת המזל, כדי להמשיך את גילוי אור אין סוף ברוך הוא, המלוכש בחכמה העליונה, מקור התורה, ושם יסוד נשמתו על הרי קודש;

כאשר אדם לומד תורה למטה, הוא מעורר את שורש נשמתו למעלה, את המזל שלה. בכך נמשך אור אין סוף, המלוכש בחכמה העליונה, מקור התורה, ושם נמצא שורש הנשמה, "יסודתה על הרי קודש" (תהילים פז, א).

להיות נמשך בחי' גילוי זה בבחי' מזל'א שרש הנשמה למעלה ותפול עליו אימה ופחד וחרדה גדולה מפני גילוי אור ה' איס ב"ה ממש בבחי' מזליהו דחזו.¹⁰¹

כדי שגילוי זה יימשך בבחינת המזל, שורש הנשמה למעלה, ותיפול עליו אימה ופחד וחרדה גדולה מפני גילוי אור ה' אין סוף ממש, בבחינת "מזליהו דחזו".

הגילוי נמשך אז למזל, שורש הנשמה למעלה, ועל האדם נופלים אימה, פחד וחרדה גדולה. הדבר דומה לאנשים שעמדו לצד דניאל: "מזליהו דחזו", אף ששכלם לא ראה.

(ועמ"ש מזה בד"ה וזאת המצוה אשר צוה¹⁰² ובד"ה כי תצא. ועו"ל [ועוד יש לומר] בענין זה עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בפי' בשלח ע"פ וייראו העם את¹⁰³ ה' ויאמינו בה' שיש ב' שמות בייג מדות הרחמים ופסיק טעמא בינייהו ובחי')

(ועיין במה שנכתב על כך במאמר המתחיל "וזאת המצוה אשר צוה [הוי"]", ובמאמר המתחיל "כי תצא". ועוד אפשר לבאר עניין זה על פי מה שנכתב בפרשת בשלח על הפסוק "וייראו העם את ה' ויאמינו בה'": יש שני שמות בייג מידות הרחמים, וטעם מפסיק ביניהם; ובחינת

הטקסט מציין שני מאמרים נוספים, ואז מציע ביאור נוסף על פי המאמר על פרשת בשלח. בשמות יד, לא נאמר "וייראו העם את ה' ויאמינו בה'"; השם מופיע פעמיים, כפי שהוא מופיע גם בתחילת י"ג מידות הרחמים (שמות לד, ו), ושם מפריד ביניהם טעם מפסיק.

שם הוי"ה המהוה השתלשלות העולמות ממנו נמשך היראה שיראה הוא ע"י גילוי כמו והנורא בתוספת וי"ו משא"כ בבחי' שם הוי"ה שלמעלה מהשתלשלות סובב כל עלמין נאמר רק ויאמינו אבל לא שיומשך משם בחי' יראה.

שם הוי"ה המהוה את השתלשלות העולמות נמשך עניין היראה, שכן היראה באה על ידי גילוי, כמו "והנורא", בתוספת וי; ואילו מבחינת שם הוי"ה שלמעלה מהשתלשלות, סובב כל עלמין, נאמר רק "ויאמינו", אך לא שיימשך משם עניין היראה.

השם הראשון הוא הוי"ה המהוה את השתלשלות העולמות, וממנו נמשכת יראה, משום שהיראה דורשת גילוי, כפי שמרמזת הוי' הנוספת במילה "והנורא". השם השני הוא הוי"ה שלמעלה מהשתלשלות, סובב כל עלמין, ועליו נאמר בפסוק רק "ויאמינו": אמונה, ולא יראה.

וזה היה קודם מ"ת [מתן תורה] אבל מ"ת [מתן תורה] הוא ויצונו כו' ליראה פי' שע"י יומשך גילוי שם הוי' סוכ"ע ג"כ שיהי' [שיהיה] מזה ממש בחי' יראה.

וזה היה לפני מתן תורה; אבל מתן תורה הוא "ויצונו" וכו' "ליראה", כלומר, שעל ידי כך יימשך גם גילוי שם הוי' של סובב כל עלמין, וממנו תבוא ממש בחינת יראה.

כך היה לפני מתן תורה. עם התורה בא הציווי "ויצונו... ליראה": כעת נמשך גם שם הוי' של סובב כל עלמין, כך שגם ממנו באה יראה.

ואיך הוא זהו ע"י מזליהו דחזי בשרש התורה שהיא ג"כ מבחי' מזלא עילאה כמ"ש באדרא דנשא קל"ד
א' בפ"י הכל תלוי במזל¹⁰⁴ אפי' [אפילו] ס"ת [ספר תורה] בהיכל¹⁰⁵ כו'

וכיצד הדבר נעשה? על ידי "מזליהו דחזי", בשורש התורה, שגם הוא מבחינת המזל העליון, כפי שנכתב באדרא
דנשא קל"ד א' בביאור "הכל תלוי במזל, אפילו ספר תורה שבהיכל" וכו',

הדבר נעשה באמצעות "מזליהו דחזי" שבשורש התורה, שהוא עצמו המזל העליון. באדרא דנשא (זוהר ג, קל"ד א') נאמר: "הכל תלוי במזל,
אפילו ספר תורה שבהיכל", ומוסבר שם שהמזל הוא הדרגה העליונה שבה תלויה כל הקדושה.

וכנזכר לעיל דהיינו שמזיל וממשיך ההשפעה לתורה שלפנינו כו', ונמצא יש ב' בחי' יראה הא' יראה
תתאה הב' יראה עילאה ע"ד דמזליהו חזו¹⁰⁶

וכנזכר לעיל, היינו שהוא מזיל וממשיך את ההשפעה לתורה שלפנינו וכו'. נמצא שיש שתי בחינות של יראה:
הראשונה, יראה תתאה; השנייה, יראה עילאה, בדוגמת "מזליהו דחזו".

המזל העליון מזיל וממשיך את השפע אל התורה שאנו לומדים. נמצא שיש שני סוגי יראה: יראה תתאה ויראה עילאה, מן הסוג שחוו
האנשים שעמדו לצד דניאל — "מזליהו דחזו".

ולכן אין מבטלין ת"ת [תלמוד תורה] למצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים דכיון שתכלית התורה הוא
ויצונו כו' ליראה כו', ועיקר התגלות יראה עילאה הוא ע"י התורה כי אם אין חכמה אין יראה)

לכן אין מבטלים לימוד תורה מפני מצווה שאפשר לקיימה באמצעות אחרים. שהרי תכלית התורה היא "ויצונו"
וכו', "ליראה" וכו', ועיקר הגילוי של יראה עילאה הוא באמצעות התורה, כי "אם אין חכמה אין יראה".

כך מוסברת ההלכה: אין מבטלים לימוד תורה מפני מצווה שאחרים יכולים לקיים, מפני שתכלית התורה היא יראה — "ויצונו... ליראה"
— ואת היראה העילאה מגלים בעיקר באמצעות התורה. כפי שאומרת המשנה: "אם אין חכמה אין יראה".

(ועמ"ש עוד מענין עסק התורה בד"ה כי ביום הזה יכפר בפ' אחרי בפ"י והיו הדברים האלה אשר אנכי
מצוך היום¹⁰⁷ כו' ע"ש).

(ועיינו עוד במה שנכתב בעניין העיסוק בתורה במאמר הפותח במילים "כי ביום הזה יכפר", בפרשת אחרי, בביאור
הפסוק "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום" וכו'; עיינו שם.)

מראה מקום נוסף: המאמר "כי ביום הזה יכפר" שבפרשת אחרי דן עוד בלימוד תורה, במסגרת ביאור הפסוק "והיו הדברים האלה אשר אנכי
מצוך היום על לבבך" (דברים ו', ו').

אמנם למצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים מבטלין ת"ת [תלמוד תורה] דאלי"כ [דאם לא כן] הרי אם אין יראה תתאה אין חכמה כו' וכשמבטל המ"ע [המצות עשה] הרי פורק יראה כו'.

אולם מפני מצווה שאי אפשר לקיימה באמצעות אחרים מבטלים לימוד תורה; שאם לא כן, הרי "אם אין יראה תתאה אין חכמה" וכו', וכאשר הוא נמנע מקיום מצוות עשה, הוא פורק מעליו יראה וכו'.

אבל מצווה שרק אדם זה יכול לקיים דוחה את לימוד התורה. אחרת חל גם חלקה השני של המשנה: "אם אין יראה אין חכמה" — חסרה היראה התתאה, ומי שנמנע מקיום מצוות עשה פורק מעליו את עול היראה.

ועיקר יראה עילאה זו איתא בהרמ"ז [בהרב משה זכות] ר"פ וישב ופ' אחרי שהוא נמשך מגבורה דעתיק יראה גימ' [גימטריא] גבורה והוא המלוכבש במו"ס [במוחא סתימאה] שמשם המשכת בחי' מזלא שהוא מקור המשפיע לתורה שלפנינו דמחכמה נפקת.^{108, 109, 110}

ועיקרה של יראה עילאה זו מבואר בהרמ"ז, בתחילת פרשת וישב ובפרשת אחרי: היא נמשכת מגבורת עתיק — יראה בגימטריה גבורה — שהיא המלוכבש במוחא סתימאה, שממנו נמשכת בחינת מזלא, שהוא המקור המשפיע לתורה שלפנינו, ש"מחכמה נפקת".

הרמ"ז (רבי משה זכות) מסביר שיראה עילאה זו נמשכת מגבורת עתיק, המדרגה הפנימית ביותר של כתר; יראה וגבורה שוות בגימטריה, 216. היא מלוכבש במוחא סתימאה, "המוח הנסתר", שממנו נמשך המזל אל התורה שאנו לומדים — התורה ש"מחכמה נפקת".

קטע 6 • 171-18

החכמה מחברת את הנשמה לאין סוף

17 וע' באגה"ק [באגרת הקודש] כשהאדם עוסק בתורה דיוקנו עוסק למעלה בתורה היינו התקשרות מזליי [מזליה] של הנשמה במקור התורה ועי"ז נמשך יראה עילאה הנ"ל.

ועיינו באגרת הקודש: "כאשר האדם עוסק בתורה, דיוקנו עוסק בתורה למעלה". כלומר, נשמתו קשורה באמצעות מזלה למקור התורה, ועל ידי כך נמשכת היראה העילאה שהוזכרה לעיל.

המאמר מצטט את אגרת הקודש (בהערת קה"ת מצוין שהקטע נמצא בתחילת קונטרס אחרון): כאשר אדם לומד תורה למטה, "דיוקנו" שלמעלה, שורש נשמתו, לומד יחד איתו. זהו הקשר של מזל הנשמה עם מקור התורה, והוא ממשיך את היראה העילאה.

עוד יש לבאר ענין זה באופן אחר קצת והוא עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בענין שרש העבודה ומצות תלמוד תורה והוא שהנשמה עצמה היא למעלה מהחכמה עד שהחכמה וכ"ש [וכל שכן] שאר בחי' הנפש בינה ודעת וז' מדות הם

אפשר לבאר עניין זה גם בדרך אחרת במקצת, על פי הכתוב בעניין שורש העבודה [האלוקית] ומצוות תלמוד תורה: הנשמה עצמה היא למעלה מחכמה, ולכן חכמה, ועל אחת כמה וכמה שאר בחינות הנפש — בינה, דעת ושבע המדות — הן

הסבר שני נובע ממה שנכתב במקום אחר על שורש העבודה האלוקית ומצוות תלמוד תורה. עצמות הנשמה היא למעלה מחכמה, ולכן חכמה, ועל אחת כמה וכמה בינה, דעת ושבע המדות, אינן אלא כלים שלה.

רק בחי' כלים לעצמיות הנשמה שהיא למעלה מהשכל, ועד"ז ויותר מזה לאין קץ שאור א"ס ב"ה הוא למעלה מעלה מהחכמה

רק בחינת כלים לעצמות הנשמה, שהיא למעלה מן השכל. וכך, ועוד לאין ערוך יותר, אור אין סוף ברוך הוא למעלה מעלה מחכמה;

הן כלים שבאמצעותם מתבטאת עצמות הנשמה, שהיא למעלה מן השכל. בדומה לכך, ועוד לאין ערוך יותר, אור אין סוף נמצא למעלה מחכמה.

אלא שמ"מ שורה ומתייחד בחכמה ואורייתא מחכמה נפקת¹¹¹ הרי יש בה השראת אור א"ס ב"ה שלמעלה מהחכמה וע"י התקשרות שכל האדם בחכמה שבתורה עי"ז יהיה ג"כ גילוי אור א"ס שלמעלה מהחכמה

אלא שלמרות זאת הוא שורה בחכמה ומתייחד עמה, והתורה מחכמה נפקת; נמצא שאור אין סוף ברוך הוא, שלמעלה מחכמה, שורה בה. ועל ידי התקשרות שכלו של האדם בחכמה שבתורה, יתגלה גם אור אין סוף שלמעלה מחכמה,

אף על פי כן, אור אין סוף שורה בחכמה ומתייחד עמה, והתורה יוצאת מחכמה; לכן התורה כוללת את האור שלמעלה מחכמה. כאשר אדם קושר את שכלו בחכמת התורה, האור העליון הזה מתגלה באמצעותה.

שהוא שורה בחכמה שבתורה יהיה גילוי ממנו לבחי' הנשמה שלמעלה מהחכמה כו' שהחכמה מתאחדת עם הנשמה אף שהנשמה עצמה היא למעלה מהחכמה כנ"ל.

השורה בחכמת התורה; הוא יתגלה לבחינת הנשמה שלמעלה מחכמה וכו', שכן החכמה מתאחדת עם הנשמה, אף שהנשמה עצמה למעלה מחכמה, כפי שהוזכר לעיל.

האור השורה בחכמת התורה מתגלה אז בחלק הנשמה שלמעלה מחכמה. הדבר מתאפשר משום שחכמתו של האדם מתאחדת עם נשמתו, אף שהנשמה עצמה נעלית מחכמה.

18 ולכן ע"י עסק התורה שהוא התקשרות שכל האדם בחכמתו של הקב"ה ע"י גם עצמיות הנשמה שלמעלה מהחכמה והשכל

לכן, באמצעות העיסוק בתורה, שהוא התקשרות שכלו של האדם בחכמתו של הקדוש ברוך הוא, גם עצמות הנשמה, שלמעלה מחכמה ושכל,

לכן, באמצעות לימוד התורה, הקושר את שכלו של האדם לחכמת ה', נפעלת גם עצמות הנשמה, שלמעלה מן השכל.

תתכלל ממש בעצמיות אור א"ס ב"ה שלמעלה גם מהחכמה עילאה כו' וכמ"ש מזה באריכות בביאור ע"פ ולא תשבית מלח.^{112, 113}

תיכלל ממש בעצמות אור אין סוף ברוך הוא, שלמעלה גם מחכמה עילאה וכו'; וכפי שמבואר על כך באריכות בביאור על הפסוק "ולא תשבית מלח".

עצמות הנשמה נכללת בעצמות אור אין סוף, שלמעלה אפילו מחכמה עילאה. הדברים מפנים לביאור על הפסוק "ולא תשבית מלח" (ויקרא ב, יג), שבספר ויקרא.

וזהו אם אין חכמה אין יראה¹¹⁴ דא"א להיות גילוי זה במזליהו ועצמיות הנשמה שממנו נמשך היראה עילאה הנ"ל אא"כ [אלא אם כן] ע"י התקשרות שכל האדם בחכמה שבתורה משום דהוי' בחכמה¹¹⁵ וכנ"ל ממשל קריאת שם נפש המשכלת:¹¹⁶

וזהו "אם אין חכמה אין יראה": גילוי זה אינו יכול להיות במזליהו ובעצמות הנשמה, שממנה נמשכת היראה העילאה הנזכרת לעיל, אלא באמצעות התקשרות שכלו של האדם בחכמת התורה, משום שהוי' בחכמה, וכפי שנתבאר לעיל במשל על קריאת הנשמה בשם "נפש המשכלת".

זו משמעות המאמר "אם אין חכמה אין יראה": הגילוי במזל ובעצמות הנשמה, שממנה נובעת היראה העילאה, מתאפשר רק באמצעות התקשרות השכל בחכמת התורה, שכן הוי' שורה בחכמה. המשל הוא זה שהובא לעיל: הנשמה נקראת "נפש המשכלת" מפני ששכלה מאוחד עמה.

קטע 7 • 191-23

אם אין יראה אין חכמה

19 ד אך כדי לבוא למעלה ומדרגה זו להמשיך בחי' חכמה עילאה מקור התורה שבה מלובש אור א"ס ב"ה
4. אך כדי להגיע למעלה ולדרגה זו, ולהמשיך את בחינת החכמה העליונה, מקור התורה, שבה מלובש אור אין סוף ברוך הוא,

החלק הרביעי שואל מה דרוש כדי להגיע לדרגה זו: המשכת החכמה העליונה, מקור התורה, שבה מלובש אור אין סוף.

ממש ומיוחדת עמו ביחוד גמור להיות גילוי זה למטה בעסק התורה שלפנינו המלוכשת בגשמיות בבחי' יראה וחרדה גדולה ע"ז אמרו אם אין יראה אין חכמה.¹¹⁷

ממש, והיא מיוחדת עמו באחדות גמורה, כדי שגילוי זה יהיה למטה, בעיסוק בתורה שלפנינו, המלוכשת בגשמיות, בבחינת יראה ורעדה גדולה. על כך אמרו: "אם אין יראה אין חכמה".

החכמה מאוחדת לגמרי עם אור אין סוף, והמטרה היא שגילוייה יגיע למטה, אל התורה שאנו לומדים בצורתה הגשמית, ויתבטא ביראה וברעדה גדולה. על כך אמרו חז"ל: "אם אין יראה אין חכמה" — היראה צריכה לבוא תחילה.

20 והיא בחי' יראה תתאה בקיום המצות מעשיות בפועל ממש. כי הנה המצות הן מצות המלך¹¹⁸ ובקיום מקיים שום

וזהו בחינת היראה התחתונה, המתבטאת בקיום המצות המעשיות בפועל ממש. שהרי המצוות הן ציוויי המלך, ובקיום שלהן מקיימים "שום תשים עליך מלך" (דברים יז, טו).

היראה שצריכה לבוא תחילה היא היראה התחתונה: קיום המצוות המעשיות בפועל ממש. המצוות הן ציוויי המלך, ושמירתן מקיימת את "שום תשים עליך מלך" (דברים יז, טו).

תשים עליך מלך¹¹⁹ ויראה זו היא הכנה להמשיך על ידה גילוי אור א"ס ממש המלוכש בחי' ע"ע [בחכמה עילאה] שע"י עסק התורה.

ויראה זו היא הכנה להמשכת גילוי אור אין סוף ממש, המלוכש בחכמה עילאה, הנמשך באמצעות העיסוק בתורה. קבלת מלכותו של ה' מכינה את הדרך. באמצעות יראה זו אפשר להמשיך בתורה את גילוי אור אין סוף ממש, המלוכש בחכמה עילאה.

21 וזהו קדשנו במצותיך¹²⁰ תחלה ואח"כ ותן חלקנו בתורתך. והענין כי פ' קדשנו הוא לשון קידושין ואירוסין וכמ"ש וארשתיך לי לעולם¹²¹ והיינו ע"י המצות.

וזהו [פירוש] "קדשנו במצותיך" תחילה, ואחר כך "ותן חלקנו בתורתך". והעניין הוא ש"קדשנו" הוא לשון קידושין ואירוסין, כמו שכתוב: "וארשתיך לי לעולם"; והדבר נעשה באמצעות המצוות.

בתפילת השבת מבקשים תחילה "קדשנו במצותיך", ורק לאחר מכן "ותן חלקנו בתורתך". "קדשנו" הוא לשון קידושין ואירוסין, כמו בפסוק "וארשתיך לי לעולם" (הושע ב, כא); והקידושין הללו נעשים באמצעות המצוות.

שכמו הקדושין הם ע"י שנותן הטבעת באצבע הכלה שהיא בחי' חיצונית בלבד וע"י היא מתקדשת לו ונקנית לו בביאה שהיא המשכה פנימית.

כשם שהקידושין נעשים באמצעות נתינת הטבעת על אצבעה של הכלה, שהיא עניין חיצוני בלבד, ועל ידי כך היא מתקדשת לו ונקנית לו בביאה, שהיא המשכה פנימית;

בקידושין נותן החתן טבעת על אצבע הכלה — מעשה חיצוני — ועל ידי כך היא מתקדשת לו. הביאה שלאחר מכן היא קשר פנימי.

כך המצות הגם שהם בחיי חיצוניות ולבושים להנפש מ"מ בהם ועל ידם נעשה בחיי קדושין להיות שום תשים עליך מלך¹²² בבחינת חיצונית והייתם קדושים לאלקים¹²³

כך גם המצוות: אף שהן בחינה חיצונית ולבושים לנפש, בכל זאת באמצעותן ובתוכן נעשית בחינת הקידושין, כדי ש"שום תשים עליך מלך" יהיה בבחינה חיצונית, ו"והייתם קדושים לאלקים";

כך גם המצוות הן חיצוניות ולבושים לנפש, ובכל זאת באמצעותן נעשים הקידושין: מקבלים את ה' למלך באופן חיצוני, ונעשים "קדושים לאלקים" (במדבר טו, מ).

ובזה ותן חלקנו בתורתך, בתורתך דייקא שתהא שורה ומתגלה המשכת ח"ע [חכמה עילאה] בבחי' פנימית בבחי' זיווג ויחוד ממש.

ועל ידי כך מתקיים "ותן חלקנו בתורתך" — "בתורתך" דווקא, כדי שהמשכת חכמה עילאה תשרה ותתגלה בבחינה פנימית, בבחינת זיווג ויחוד ממש.

לאחר מכן באה הבקשה "ותן חלקנו בתורתך": דווקא באמצעות התורה שורה ומתגלה חכמה עילאה בפנימיות, כייחוד ממש. המצוות הן הקידושין, והתורה היא הייחוד הפנימי.

22 וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] ע"פ וביום חתונתו¹²⁴ זה מ"ת [מתן תורה]¹²⁵ שהיא בחי' חתונתו ממש, ולכן אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] כל האומר אין לי

וכפי שאמרו חז"ל על הפסוק "וביום חתונתו": "זה מתן תורה", שהיא ממש בחינת חתונתו. לכן אמרו חז"ל: "כל האומר אין לי

המשנה (תענית כו, ב) מפרשת את "ביום חתונתו" (שיר השירים ג, יא) כמתן תורה: מעמד הר סיני היה חתונתו של ה' עם ישראל, החיבור הפנימי ביניהם. לכן אמרו חז"ל גם שמי שאומר "אין לי אלא תורה" — אפילו תורה אין לו (יבמות קט, ב).

אלא¹²⁶ תורה אפי' [אפילו] תורה אין לו כי א"א להמשיך בחי' התורה במקורה ושרשה שהיא ח"ע [חכמה עילאה] בבחי' פנימית בלי קדימת המצות בבחי' יראה תתאה בחי' חיצוני.

אלא תורה, אפילו תורה אין לו; כי אי אפשר להמשיך את התורה במקורה ושרשה, שהיא חכמה עילאה, באופן פנימי, בלי שהמצוות יקדמו לה, בבחינת יראה תתאה, שהיא הבחינה החיצונית.

אי אפשר להמשיך את התורה במקורה, בחכמה עילאה, באופן פנימי, אלא אם המצוות, עם היראה התחתונה, קודמות לה. בלי הקידושין החיצוניים אין חיבור פנימי.

וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] שאחר שקיבל עליו עומ"ש [עול מלכות שמים] יקבל עליו עול מצות^{127, 128} כי א"א להיות קיום אמיתי לקבלת עומ"ש [עול מלכות שמים] שבפרש' [שבפרשת] ראשונה להיות עי"ז ודברת במ שבכתך בביתך¹²⁹ כו' כ"א ע"י עול מצות המלך שהם בחי' קדושין כנ"ל:

וזהו [פירוש] מה שאמרו חז"ל, שלאחר שקיבל עליו עול מלכות שמים, יקבל עליו עול מצוות. שהרי אי אפשר לקיים באמת את קבלת עול מלכות שמים שבפרשה הראשונה [של קריאת שמע], כך שעל ידה [יתקיים] "ודברת במ שבכתך בביתך" וכו', אלא באמצעות עול מצוות המלך, שהן בחינת קידושין, כנזכר לעיל.

המשנה (ברכות ב, ב) מסבירה מדוע הפרשה הראשונה של קריאת שמע קודמת לשנייה: תחילה מקבלים את עול מלכות שמים, ואחר כך את עול המצוות. קבלת מלכותו של ה' בפרשה הראשונה, שמובילה ל"ודברת במ שבכתך בביתך" (דברים ו, ז), מתקיימת באמת רק באמצעות עול מצוותיו של המלך.

23 אך הנה כ"ז [כל זה] הוא דרך וסדר העבודה להקדים יראה תתאה בקיום המצות תחלה אם אין יראה אין חכמה.

אך כל זה הוא דרך וסדר העבודה: להקדים תחילה יראה תתאה בקיום המצוות — "אם אין יראה אין חכמה".

סדר העבודה הוא אפוא להתחיל ביראה תתאה, באמצעות קיום המצוות, כמאמר: "אם אין יראה אין חכמה".

ואח"כ אם אין חכמה אין יראה דהיינו המשכת ח"ע [חכמה עילאה] בעסק התורה שבה מלוּבש ומיוחד יחוד אור א"ס ב"ה עד שתפול עליו אימה ופחד בבחי' מזלייהו.

ואחר כך: "אם אין חכמה אין יראה", כלומר, המשכת חכמה עילאה באמצעות העיסוק בתורה, שבה אור אין סוף ברוך הוא מלוּבש ומיוחד באחדות, עד שנופלים עליו אימה ופחד בבחינת מזלייהו.

לאחר מכן בא "אם אין חכמה אין יראה": לימוד התורה ממשיך חכמה עילאה, שבה אור אין סוף מלוּבש ומיוחד באחדות, עד שהיראה העליונה — האימה שחוה "מזלייהו" — נופלת על האדם. שני חלקי המשנה הם שני שלבים, ולא מעגל.

קטע 8 • 241-25

סיני וינעשה

24 וסדר העבודה זו היא שייכא אחר שכבר ניתנו תורה ומצות לישראל. אבל בשעת מ"ת [מתן תורה] שעדיין לא היו ישראל מצווים על המצות מאין היתה המשכת התורה ח"ע [חכמה עילאה] בגילוי א"ס ב"ה ממש.

סדר העבודה הזה שייך לאחר שהתורה והמצוות כבר ניתנו לישראל. אבל בשעת מתן תורה, כשישראל עדיין לא נצטוו במצוות, מניין נמשכה התורה — החכמה העליונה — בגילוי של אין סוף ממש, ברוך הוא?

סדר זה שייך לאחר שהתורה והמצוות ניתנו. בסיני, לפני שישראל נצטוו במצוות כלשהן, כיצד יכלה להימשך החכמה העליונה, יחד עם גילוי אין סוף?

אך ע"ז נאמר וירד ה' על הר סיני¹³⁰ שהיתה אתערותא דלעילא ברצון ית' מאליו ולצורך שעה.

אלא שעל כך נאמר: "וירד ה' על הר סיני": הייתה זו אתערותא דלעילא, מרצונו יתברך, מיוזמתו, ולצורך השעה.

התשובה היא "וירד ה' על הר סיני" (שמות י"ט, כ'): הגילוי בא אתערותא דלעילא, מרצונו של ה', ללא התערורות מלמטה, ולצורך אותו רגע בלבד.

רק שמי"מ ישראל הבינו מעצמם שא"א להיות קביעות זו לדורות אלא ע"י קיום המצות ולכך

ובכל זאת, ישראל הבינו מעצמם שגילוי זה לא יוכל להתקיים בקביעות לדורות אלא באמצעות קיום המצוות. ולכן

עם זאת, ישראל הבינו מעצמם שגילוי כזה יוכל להישאר בקביעות לדורות רק באמצעות קיום המצוות.

הקדימו נעשה לנשמע^{131, 132} שא"א להיות נשמע הוא המשכת התורה בבחי' פנימית אלא ע"י נעשה

בחי' עשיית המצות להיות כלים ומשכן להשראה והמשכה זו.

הקדימו "נעשה" ל"נשמע": שכן "נשמע" — המשכת התורה בבחינת פנימיות — אינו יכול להיות אלא באמצעות "נעשה", כלומר עשיית המצוות, כדי שיהיו כלים ומשכן להשראה ולהמשכה זו.

לכן אמרו "נעשה" לפני "נשמע" (שמות כ"ד, ז'). "נשמע", המשכת התורה בפנימיות, יכול לשרות רק על גבי "נעשה" — המצוות, שנעשות כלים ומשכן לה.

25 וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] מי גילה רז זה¹³³ כו' שהיה באמת בחי' רז שהוא בחי' העלם

שהרי הגילוי היה בהמשכת התורה בלי קדימת המצות. אלא שישאל הבינו הסוד שהיה בהעלם:

וזהו [פירוש] מאמר חז"ל: "מי גילה רז זה" וכו'. שכן אכן היה זה סוד, כלומר דבר שהיה בהעלם, שהרי הגילוי בא בהמשכת התורה, בלי שהמצוות קדמו לה; אך ישראל הבינו את הסוד שהיה בהעלם.

כאשר ישראל הקדימו "נעשה" ל"נשמע", נשמע קול מן השמים ושאל: "מי גילה לבניי רז זה?" (שבת פח ע"א). הדבר היה סוד, מפני שבסיני בא הגילוי בלי שהמצוות קדמו לו, ולכן הסדר האמיתי היה נסתר; ואף על פי כן, ישראל הבינו אותו.

קטע 9 • 261-32

ספירת העומר וחג השבועות

26 ה אך כח גילוי זה שבמ"ת [שבמתן תורה] להיות גילוי רצון העליון ב"ה מלובש בחי' [בחכמה עילאה] למעלה

מסדר ההשתלשלות וסדר קביעות העבודה הוא ע"י ספירת העומר ז' שבועות תספור לך מהחל¹³⁴ כו'.

5. אולם הכוח לגילוי זה במתן תורה — שיתגלה הרצון העליון, יתברך, כשהוא מלובש בחכמה העליונה, למעלה מסדר ההשתלשלות ומסדר העבודה הקבוע — בא באמצעות ספירת העומר: "שבעה שבועות תספור לך; מהחל [המגל] לראשונה" וכו'.

סעיף ה' חוזר לעסוק בספירת העומר. הכוח לגילוי זה בסיני — הרצון העליון של ה' כשהוא מלובש בחכמה העליונה, למעלה מסדר העולמות ומסדר העבודה הקבוע — בא באמצעות ספירת שבעת שבועות העומר (דברים ט"ז, ט').

והענין כי הנה פיי ענין ספיר [ספירה / ספירות] העומר הוא כי פיי ספירה הוא מלשון הארה.

והביאור הוא, שמשמעותה של ספירת העומר היא שהמילה "ספירה" קשורה להארה.

המילה "ספירה" נקראת כקשורה לאור: משמעותה היא הארה. ספירת העומר מאירה אותו.

27 והיינו הארות והמשכות אל העומר שהוא מן השעורים מאכל בהמה דהיינו חיות הנפש הבהמית בז'

מדות הטבעיות המתפשטות ממנה

כלומר, הארות והמשכות אל העומר, העשוי משעורים — מאכל בהמה; היינו, חיות הנפש הבהמית בשבע המדות הטבעיות המתפשטות ממנה.

קרוב העומר היה עשוי משעורים, מאכל בהמות, ולכן הוא מסמל את הנפש הבהמית ואת חיותה, המתבטאת בשבע המדות הטבעיות שלה. ספירת העומר פירושה המשכת אור אליה.

וצריך להאיר אותן ולזכנן שתהיינה נכללות במדות דקדושה לך ה' הגדולה כו' בבחי' אתכפיא ואתהפכא.

ויש להאיר אותן ולזכנן, כדי שייכללו במדות הקדושה, "לך ה' הגדולה" וגו', בדרך של אתכפיא ואתהפכא.

יש להאיר את הרגשות האלה ולזכנן, עד שייכללו במדות הקדושה המנויות בפסוק "לך ה' הגדולה" וגו' (דברי הימים א כט, יא). הדבר נעשה בשני שלבים: תחילה מכניעים אותם, ולאחר מכן הופכים אותם.

והיינו ע"י המשכת היום יום שהוא המשכות ח"ע [חכמה עילאה] ב"ה שהוא אור זרע זרוע המהפכים כו' ומעט אור דוחה הרבה חושך כו'.

וזה נעשה על ידי המשכת "היום יום..." — המשכות של חכמה עילאה, ברוך הוא, שהיא אור זרע זרוע ההופכים וגו'; ו"מעט אור דוחה הרבה חושך" וגו'.

ספירתו של כל יום, "היום יום...", ממשיכה אור מן החכמה העילאה. אור זה, בדומה לזרע שזרע, הופך את מה שהוא מגיע אליו, ו"מעט אור דוחה הרבה חושך".

וזהו מהחל חרמש בקמה. ¹³⁵ חרמש מלי החרם תחרימם. ¹³⁶ קמה הן המדות שהן קמות וגם נצבות על עמדן במעמד קיום וחזק בתקפן בטבען כתולדותן שצריך להניף עליהם חרמש בחי' החרם תחרימם להכריתן ולהכניען תחת הקדושה. ¹³⁷

וזהו "מהחל חרמש בקמה". "חרמש" הוא מלשון "החרם תחרימם". "קמה" הן המדות, העומדות וגם נטועות במקומן, במצב של קיום וחזק, בתקפן הטבעי כפי שנולדו. יש להניף עליהן חרמש — בחינת "החרם תחרימם" — כדי להכריתן ולהכניען תחת הקדושה.

כעת הפסוק נקרא מחדש: "חרמש" נקשר ל"החרם תחרימם" (דברים כ, יז). את הרגשות הנטועים היטב, שהם "הקמה", יש לקצור ולהכניע תחת הקדושה.

28 והנה כל הז' שבועות הם בבחי' מלחמה של נפש האלקית עם היצר הרע ונפש הבהמית להיות אתכפא ואתהפכא והוא מבחי' השתלשלות מחכמה ולמטה כי בחכמה אתברירו.¹³⁸

והנה, כל שבועת השבועות הם בבחינת מלחמה של הנפש האלקית ביצר הרע ובנפש הבהמית, כדי להביא לידי הכנעה והפיכה; ועבודה זו היא מבחינת ההשתלשלות, מחכמה ולמטה, שכן "בחכמה מתבררים".

שבועת השבועות הם מלחמה של הנפש האלקית ביצר הרע ובנפש הבהמית: תחילה מכניעים אותם, ולאחר מכן הופכים אותם. עבודה זו שייכת לסדר ההשתלשלות, מחכמה ולמטה, שכן "בחכמה מתבררים" — הבירור נעשה באמצעות החכמה.

אך אחר גמר המלחמה שגמר ונצח כל השונאים הן ז' מדות הטבעים לכבשן ולהכניען אזי מאליו וממילא מתגלה רצון העליון ב"ה שהוא למעלה מעלה מגדר ההשתלשלות שהוא הסוכ"ע והוא השווה ומשוה כו'.

אך לאחר סיום המלחמה, כשמסיימים לנצח את כל האויבים — כלומר, את שבע המדות הטבעיות — וכובשים ומכניעים אותן, מתגלה מאליו וממילא הרצון העליון, ברוך הוא, הנעלה לאין שיעור מגדר ההשתלשלות. זהו אור הסובב כל עלמין, והוא "השווה ומשווה" וכו'.

כאשר המלחמה מוכרעת ושבע המדות הטבעיות נכבשות, הרצון העליון מתגלה מאליו. הוא נעלה מאוד מגדר ההשתלשלות: זהו אור הסובב כל עלמין, המתייחס לכולם בשווה — "השווה ומשווה".

29 ובבחי' זו לא שייך שום מלחמה כי נעשה הכל אי' ומרה"ר [ומרשות הרבים] נעשה רה"י [רשות היחיד] ליחודו ית' וכמשל איברי הגוף

וברמה זו אין כלל מקום למלחמה, שכן הכול נעשה אחד, ורשות הרבים נעשית רשות היחיד לייחודו יתברך; כמו במשל איברי הגוף,

ברמה זו אין עוד דבר שיש להילחם בו: הכול נעשה אחד, ו"רשות הרבים" של הריבוי נעשית "רשות היחיד" לייחודו של ה'. איברי הגוף ממחישים זאת.

שהם בהתחלקות לאיברים פרטים לפי מזגם ותכונתם כח הראיה בעין כו' וזה ראש וזה רגל כו' מ"מ מתאחדים והיו לאחדים¹³⁹ **וכולם נשמעים לרצונו.**

המחולקים לאיברים נפרדים, בהתאם למזגם ולתכונתם: כוח הראייה בעין וכו', איבר זה הוא ראש ואיבר אחר הוא רגל וכו'; ואף על פי כן הם מתאחדים ו"נעשים לאחדים", וכולם נשמעים לרצונו.

האיברים נבדלים זה מזה, ולכל אחד מזג ותפקיד משלו: כוח הראייה בעין, איבר אחד הוא ראש ואחר הוא רגל. ובכל זאת הם מאוחדים, "נעשים לאחדים" (יחזקאל לז, יז), וכולם נשמעים לרצונו של האדם.

כך עדי"מ בהתגלות רצון העליון ב"ה כולם נכנסים תחת יד הקדושה ביחוד גמור בלי שום פירוד ח"ו [חס ושלום].

כך גם, בדרך משל, כאשר מתגלה הרצון העליון, ברוך הוא, כולם נכנסים תחת יד הקדושה באחדות גמורה, בלי שום פירוד, חס ושלום.

כאשר רצונו העליון של ה' מתגלה, כל הכוחות נכנסים תחת שלטון הקדושה באחדות גמורה, בלי שום פירוד.

30 וז"ש [וזהו שכתוב] ועשית חג שבועות לה' אלהיך מסת נדבת ידך¹⁴⁰ אשר תתן כו' ולא כתיב נדבת לבך שנדבת הלב היא מורגשת בהרגשת הלב ויש מי שאוהב כו'. ועדיין אין זה בחי' ביטול ממש.

וזהו [פירוש] הכתוב: "ותעשה את חג השבועות להוי' אלקיך, לפי שיעור נדבת ידך אשר תיתן" וכו'. לא נאמר "נדבת לבך", שכן נדיבות הלב מורגשת בתחושת הלב, ויש מי שאוהב וכו'; ועדיין אין זו בחינה של ביטול ממש.

דברים ט"ז: מצווה לחוג את חג השבועות באמצעות "נדבת ידך", ולא "נדבת לבך". מתנה מן הלב מורגשת, וכשיש תחושה יש גם מי שאוהב — ישות עצמית; זו עדיין אינה ביטול שלם.

31 ובגילוי רצון העליון ב"ה בחג השבועות מתגלה הרצון שלמעלה מן הלב שאין הלב כלי קיבול להיות נתפס ומורגש בתוכו הרצון העליון

אך בגילוי הרצון העליון, ברוך הוא, בחג השבועות, מתגלה הרצון שלמעלה מן הלב, שכן הלב אינו כלי קיבול שיכול לקבל את הרצון העליון, כך שיינתפס ויורגש בתוכו;

בחג השבועות מתגלה הרצון העליון, רצון שלמעלה מן הלב. הלב אינו יכול להכיל אותו או לחוש בו.

ואזי נק' נדבת היד אשר תתן מאליה ומעצמה. כאשר יברכך¹⁴¹ ה' אלקיך כלומר כאשר נמשך מלמעלה. ואז הוא נקרא "נדבת היד אשר תיתן", הבאה מאליה ומעצמה. "כאשר יברכך ה' אלקיך" — כלומר, כאשר נמשכת מלמעלה.

לכן הנתינה נקראת "של היד": היא באה מאליה, ולא מתוך רגש מורגש. "כאשר יברכך ה' אלקיך" פירושו: כפי שהיא נמשכת מלמעלה.

32 ולכן כתיב בשתי הלחם שהקריבו בשבועות חמץ תאפינה.¹⁴² כי חמץ הוא לשון התנשאות ובפסח אסור החמץ שיש לזה יניקה לקליפות וסט"א [וסטרא אחרא] גבהות וגסות הרוח כו'.

ולכן נאמר על שתי הלחם שהקריבו בשבועות: "חמץ תאפינה". חמץ מבטא התנשאות, ובפסח החמץ אסור, מפני שהוא מעניק יניקה לקליפות ולסטרא אחרא — לגאוה ולגסות הרוח וכו'.

שתי הלחם של שבועות מצוות להיות חמץ (ויקרא כ"ג: י"ז), ואילו בפסח החמץ אסור. החמץ, בצק שתפח, מסמל התנשאות, שבפסח מוינה את הקליפות ואת הסטרא אחרא — גאוה וגסות הרוח.

משא"כ בשבועות שנזדככו המדות הטבעיות ועולות להיות נכללות בקדושה הרי אין ההתנשאות אלא בבחי' הקדושה שזו ההתנשאות היא כמ"ש לך ה' הגדולה כו'

אבל בשבועות, לאחר שהמדות הטבעיות הזדככו ועלו להיכלל בקדושה, ההתנשאות היא רק בבחינת הקדושה; התנשאות זו היא ככתוב: "לך ה' הגדולה" וכו',

בשבועות הרגשות הטבעיים הזדככו ועלו לקדושה, ולכן ההתנשאות שלהם היא קדושה, מן הסוג המתואר בפסוק "לך ה' הגדולה".

ואין שם יניקה לקליפה וסטי"א [וסטרא אחרא] כלל. מחמת גילוי רצון העליון ב"ה שלמעלה מעלה מגדר ההשתלשלות.

ואין שם יניקה כלל לקליפה ולסטרא אחרא, משום שהתגלה רצון העליון ברוך הוא, שהוא למעלה-למעלה מגדר ההשתלשלות.

שום דבר מזה אינו מזין את הכוחות המתנגדים לקדושה, משום שהתגלה רצון העליון, שהוא למעלה בהרכבה מן ההשתלשלות.

וזהו תכלית נתינת התורה לישראל כדי שיהי' [שיהיה] גילוי זה שלמעלה מעלה מהשתלשלות למטה בבחי' וסדר ההשתלשלות בעסק התורה:¹⁴³

וזהו תכלית נתינת התורה לישראל: שהגילוי הזה, שלמעלה-למעלה מן ההשתלשלות, יימשך למטה, בתוך הבחינה והסדר של ההשתלשלות, על ידי העיסוק בתורה.

זו תכלית נתינת התורה: להוריד גילוי שנעלה מסדר העולמות אל תוך הסדר הזה, באמצעות לימוד התורה.

קטע 10 • 33

סיכום

33 וזהו וידבר אלקים את כל הדברים האלה^{144, 145} כדי לאמר אנכי ה'אלקיך¹⁴⁶ כי גילוי אנכי הוא מהותו

וזהו "וידבר אלקים את כל הדברים האלה", כדי לומר: "אנכי הוי' אלקיך" — שכן גילוי ה"אנכי", שהוא עצמותו

המאמר חוזר לפסוק הפותח: "וידבר אלקים את כל הדברים האלה", כדי לומר "אנכי הוי' אלקיך". "אנכי" הוא עצמותו ממש של ה'.

ועצמותו שלמעלה מעלה מגדר השתלשלות להיות בבחי' הוי' אלקיך ממש הוא ע"י התורה וכמ"ש בק"ש [בקריאת שמע] והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך כו'.

שלמעלה מעלה מגדרי ההשתלשלות, כך שתהיה בבחינת "הוי' אלקיך" ממש, הוא באמצעות התורה; וכמו שכתוב בקריאת שמע: "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך" וגו'.

כדי שעצמות זו, שלמעלה מהשתלשלות, תהיה "הוי' אלקיך" — הדבר נעשה באמצעות התורה. בקריאת שמע נאמר: "הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך" (דברים ו, ו): האנכי מתגלה באמצעות דברי התורה.

אך גילוי זה הוא בבחי' מזלייהו דחזי וצריך להקדים עול מצות. ועי' רומז פ' שניה והיה אם שמוע תשמעו¹⁴⁷ אל מצותי¹⁴⁸ כו'.

אך גילוי זה הוא בבחינת "מזלייהו חזי", ולכן יש להקדים את עול המצוות. ועל כך מרמזת הפרשה השנייה: "והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי וגו'";

אולם גילוי זה מגיע לאדם בבחינת "מזלייהו חזי", למעלה מהשגתו, ולכן יש להקדים את עול המצוות. הפרשה השנייה של קריאת שמע, "והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי" (דברים יא, יג), רומזת לכך.

שמבלעדי המצות אין קיום להמשכי התורה כנ"ל (ועמ"ש בד"ה כי תשמע בקול גבי לשמור את כל מצותיו):¹⁴⁹

שכן בלי המצוות אין להמשכת התורה קיום, כנזכר לעיל. (וראו גם את מה שכתוב במאמר הפותח במילים "כי תשמע בקול", בעניין "לשמור את כל מצותיו".)

בלי המצוות אין להמשכת התורה קיום, כפי שהוסבר לעיל. כאן מפנה המאמר לדיון במאמר על "כי תשמע בקול... לשמור את כל מצותיו" (דברים יג, יט).

בעבודה

תחילה באה היראה תתאה: קבלת מלכותו של ה' באמצעות קיום המצוות בפועל, כשם שהאירוסין קודמים לחתונה. לאחר מכן בא לימוד התורה, הקושר את שכלו של האדם לחכמת ה' ומביא ליראה עילאה, גם מעבר למה שהשכל משיג. מצווה שאחרים יכולים לקיים נדחית מפני לימוד התורה, אך מצווה שרק אתה יכול לקיים קודמת לו. בימי ספירת העומר יש להכניע ולשנות את המדות הטבעיות, כדי שבחג השבועות יוכל הרצון העליון להתגלות.

שאלות לשיחה

1. מדוע נזקקו עשרת הדיברות לרעד, לקולות ולברקים, אם תוכנם נראה פשוט כל כך?
2. כיצד יכלו האנשים שלצד דניאל לרעוד מחזון שלא ראו, וכיצד הדבר מסביר את היראה העילאה שבלימוד התורה?
3. כיצד הופך המאמר את המעגל שבמשנה, "אם אין חכמה אין יראה; אם אין יראה אין חכמה", לשני שלבים?
4. מדוע מצווה שאחרים יכולים לקיים נדחית מפני לימוד התורה, אך מצווה שרק אתה יכול לקיים אינה נדחית?
5. מדוע חמץ אסור בפסח אך מובא לקרבן בחג השבועות?

הערות

from above the ark-cover that was upon the ark of the testimony, from between the two cherubim; and He spoke unto him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
במדבר ז, פט.

6 משה לבדו שמע

הגמרא מצטטת את הלימוד מן הביטוי "קול לוי", שממנו לומדים "משה שמע וכל ישראל לא שמעו", ומשיבה שזה היה באוהל מועד, בניגוד למעמד הר סיני, שבו כל ישראל עמדו עם משה.

Yoma 4b:8-9 יומא ד' ב:ח-ט'

מיתיבי: "קול לוי", "קול אֱלֹהִים" — מִשָּׁה שָׁמַע וְכָל יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמְעוּ! לֹא קִשְׁיָא: הָא — בְּסִינִי, הָא — בְּאֶהָל מוֹעֵד. וְאִי בְּעֵיט אִימָא, לֹא קִשְׁיָא: הָא — בְּקִרְיָאָה, הָא — בְּדְבוּר. רַבִּי זְרִיקָא רְמִי קְרָאִי קְמִיָּה דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, וְאִמְרִי לֵה אֲמַר רַבִּי זְרִיקָא: רַבִּי אֶלְעָזָר רְמִי, כְּתִיב: "וְלֹא יָכוֹל מִשָּׁה לָּבֹא אֶל אֶהָל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הָעֶנָּן", וְכְתִיב: "וַיָּבֹא מִשָּׁה בְּתוֹךְ הָעֶנָּן!" מִלְּמַד שֶׁתַּפְסוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשָּׁה וְהִכְיָאוּ בְּעֶנָּן.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה יומא ד, ב.

פסקה 3

7 משנה למלך

"כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשוורוש". מן הביטוי הזה לקוח השם "משנה תורה": דברים היא "משנה" לתורה, כלומר צורתה הגלויה.

Esther 10:3 אסתר י"ג:

כי מְרַדְכִּי הַיְּהוּדִי מִשְׁנָה לְמֶלֶךְ אַחַשְׁוֶרוּשׁ וְגָדוֹל לַיְּהוּדִים וְרָצוּי לְרַב אֶחָיו דָּרֵשׁ טוֹב לַעֲמֹ וְדָבָר שְׁלוֹם לְכָל־זֶרְעוֹ:

For Mordecai the Jew was next unto king Ahasuerus, and great among the Jews, and accepted of the multitude of his brethren; seeking the good of his people and speaking peace to all his seed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

8 משנה תורה . בחי' אתגליי

ההערה מציינת שקטע זה, העוסק במשנה תורה ככחינת הגילוי, מובא באור התורה על דברים.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת דברים ע' ג.

9 בגמרא פ"ק דחגיגה דף ג' ע"ב

ההערה מציינת שדברי הגמרא בחגיגה ג' ע"ב מועתקים באור התורה על יתרו, ושם מובאים גם דברי המהרש"א: "רועה אחד" הוא ה', "בעל הפונדק" הוא משה, ומהמילים "את כל הדברים האלה" הוא לומד שכולם נאמרו מפי הגבורה, כשהדיבור נחלק לקולות רבים.

הערת קה"ת

נעתק באוה"ת יתרו ע' תתצ ושם מביא גם מ"ש מהרש"א שם "רועה אחד ע"י האלקים הרועה אותי רועה ישראל האוינה כו", פרנס אחד זה משה כו

פסקה 1

1 וידבר אלקים את

"וידבר ה' את כל הדברים האלה לאמור": הפסוק הפותח את עשרת הדיברות. כל המאמר בנוי עליו ועל הפסוק הבא, "אנכי הו'י אלקיך".

Exodus 20:1 שמות כ':א'

וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאַמֵּר:

And G-d spoke all these words, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כ, א.

2 מהו את כל הדברים האלה

שם מכנה אדמו"ר הזקן פסוק זה את לב קבלת התורה, ושואל על המילה "לאמר". הוא מסביר שהכוונה היא לומר את כל דברי התורה שכבר ניתנו למשה בסיני: מקרא, משנה, הלכות ואגדות, ואפילו הלכה שנאמרה מאוחר יותר בשם תנא או אמורא — שהיא דבר ה' היוצא מפיו.

הערת קה"ת

ראה גם תו"א סז, ב.

3 מלת האלה הוא הוראה על דבר הנראה והנגלה

ההערה מציינת שממאמר זה של הרבי, שנשמר בתמליל בלתי מוגה, עולה שגם לפי פשוטו של מקרא היה אפשר להבין לאילו דברים הכוונה אילו לא נכתבה המילה "האלה"; לכן המילה באה ללמד דבר נוסף.

הערת קה"ת

בד"ה וידבר אלקים תשמ"ב (מהנחה בלתי מוגה) מוסיף שאף לפי פשוטו של מקרא גם אם לא ה"י נאמר תי "האלה" גם אז ה"י מובן לאיזה דברים הכוונה.

פסקה 2

פתיחתו של ספר דברים: "אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל". המאמר מפרש את "אלה" כדברים שנאמרו בגלוי לכל העם.

Deuteronomy 1:1 דברים א':א'

אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן בְּמִדְבַּר בְּעֶרְבָה מֹדֵל סוּף בֵּין־פָּאָרָן וּבֵין־תַּפֵּל וְלִבְּן וְחִצְרַת וְדִי זָהָב:

THESE ARE the words which Moses spoke unto all Israel beyond the Jordan; in the wilderness, in the Arabah, over against Suph, between Paran and Tophel, and Laban, and Hazeroth, and Di-zahab.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5 וישמע את הקול

כשמשה נכנס לאוהל מועד, "וישמע את הקול מדבר אליו" מעל הכפורת שעל הארון. הטקסט מביא זאת כדי להראות שבספרים הראשונים משה לבדו שמע את הדיבור.

Numbers 7:89 במדבר ז':פ"ט

וּכְבֹּא מֹשֶׁה אֶל־אֶהָל מוֹעֵד לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מִדְּבַר אֱלֹהִים מֵעַל הַכְּפֹרֶת אֲשֶׁר עַל־אֹרֶן הָעֵדוּת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרִבִּים וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים:

And when Moses went into the tent of meeting that He might speak with him, then he heard the Voice speaking unto him

ומרבה לי מכל הדברים אלה דכולן מפי הגבורה נאמרו שהי' הדיבור מתחלק לכמה קולות כו".

10 נתנו מרועה אחד

המדרש מביא את אותה דרשה כמו בחגיגה ג ע"ב: פסיקותיהם השונות של החכמים "נתנו מרועה אחד", נאמרו מפי אל אחד, כמו שנאמר: "וידבר אלקים את כל הדברים האלה". זהו הקטע בפרשת נשא, פרק י"ד, שהטקסט מצ"ן.

Bamidbar Rabbah 14:4 במדבר רבה י"ד:ד'

11 הערת קה"ת מפנה ל Exodus 20:1 למילים האלה.

Exodus 20:1 שמות כ':א'

וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר:

And G-d spoke all these words, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

12 וידבר אלקים את כל

על ירידת ה' על הר סיני, הוזהר דורש את הפסוק "וידבר ה' את כלי": "כל" כולל הכול, שכן הכול תלוי בוה.

Zohar, Yitro 22:400-23:409 ספר זוהר, יתרו כ"ב:ת-כ"ג:ט"ט

From the head of the King to the place where this Righteous One commences flows a holy river, the oil of anointment, which pours itself out in fulness of desire upon this earth; and the earth having received it therefrom nourishes all both above and below. Said R. Isaac: 'We read: "And the L-rd came down upon Mount Sinai" (Ex. 19, 20); "He bowed the heavens and came down" (2 Sam. 22, 10). Whither came He down? For the text tells us that He descended upon (lit. ... above) Mount Sinai

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

13 על הפסוק "דברי חכמים כדרכונות... נתנו מרועה אחד" דורשת הגמרא שגם החכמים האוסרים וגם החכמים המתירים אומרים דברים ש"אל אחד אמרן, פרנס אחד אמרן, מפי אדון כל המעשים", כמו שכתוב: "וידבר אלקים את כל הדברים האלה". הדברים מובאים כדי להראות שכל התורה הגלויה כלולה בעשרת הדיברות.

Chagigah 3b:4 חגיגה ג' ב:ד'

שְׁמָא יֵאמֵר אֲדָם: הֵיאֵךְ אֲנִי לְמַד תּוֹרָה מֵעַתָּה — תְּלִמּוּד לּוֹמֵר: כּוֹלָם נִתְּנוּ מֵרֹעֶה אֶחָד. אֵל אֶחָד נִתְּנוּ, פֶּרֶס אֶחָד אֲמַרְן, מִפִּי אֲדוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים בְּרוּךְ הוּא, דְּכָתִיב: וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

14 וידבר אלקים את כל הדברים

כאשר ה' התגלה בסיני כדי לתת את התורה, הוא מסר אותה למשה כסדרה: מקרא, משנה, תלמוד ואגדה, כמו שנאמר: "וידבר אלקים את כל הדברים האלה"; אפילו מה שתלמיד עתיד לשאול את רבו, הוא מסר למשה אז. המדרש מוסיף שאת המקרא נתן בכתב, ואילו את המשנה, התלמוד והאגדה נתן בעל פה.

Shemot Rabbah 47:1 שמות רבה מ"ז:א'

... אכתוב לו רובי תורתך כמו זר נחשבו, בשעה שנגלה הקב"ה בסיני ליתן תורה לישראל, אמרה למשה על הסדר: מקרא, ומשנה, תלמוד, ואגדה, שנאמר (שמות כ'): וידבר אלקים את כל הדברים האלה, אפילו מה שהתלמיד שואל לרב, אמר הקב"ה למשה באותה שעה, מאחר שלמדה מפי הקב"ה, אמר לו: למדה לישראל! אמר לפניו: רבש"ע! אכתוב אותה להם. אמר לו: איני מבקש ליתנה להם בכתב, מפני

שגלוי לפני, שעובדי כוכבים עתידים לשלוט בהם, וליטול אותה מהם, ויהיו בזוים בעובדי כוכבים, אלא המקרא אני נותן להם במכתב, והמשנה והתלמוד והאגדה אני נותן להם ...

The L-rd said to Moses: Write for yourself these matters, as "according to these matters I established a covenant with you and with Israel" (Exodus 34:27). "Write for yourself these matters," that is what is written: "I write for him the many teachings of My Torah, but they are regarded as foreign" (Hosea 8:12). When the Holy One blessed be He revealed Himself at Sinai to give the Torah to Israel, He said it to Moses in order: Bible, Mishna, Talmud, and aggada, as it is ... stated: "The L-rd spoke

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

15 וידבר אלקים את כל הדברים

על הפסוק "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר" מלמד המדרש שכל מה שהנביאים עתידים להתנבא בכל דור ודור קיבלו בהר סיני, וגם חכמי כל דור ודור קיבלו שם כל אחד את חלקו. זהו סוף פרק כ"ח בפרשת יתרו, שהטקסט מצ"ן.

Shemot Rabbah 28:6 שמות רבה כ"ח:ו'

דבר אחר: וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר אמר רבי יצחק: מה שהנביאים עתידים להתנבאות בכל דור ודור, קבלו מהר סיני, שכן משה אומר להם לישראל (דברים כט): כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום ואת אשר איננו פה עמנו היום. עמנו עומד היום אין כתיב כאן, אלא עמנו היום, אלו הנשמות העתידות להבראות, שאין בהם ממש, שלא נאמרה בהם עמידה, שאע"פ שלא היו באותה שעה, כל אחד ואחד קבל את שלו. וכן הוא אומר (מלאכי א'): משא דבר ה' אל ישראל ביד מלאכי, בימי מלאכי לא נאמר, ...

Another matter: "G-d spoke all these matters, saying" – Rabbi Yitzhak said: What the prophets are destined to prophesy in each and every generation, they received at Mount Sinai, as Moses says to Israel: "Rather, with him who is here with us standing today [before the L-rd our G-d], and with him who is not here with us today" (Deuteronomy 29:14). It is not written here, "standing with us today," but rather, "with us today." These are the souls [of people] who ... , are destined to be created, which lack substance

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

16 וידבר אלקים את כל הדברים

בין קרבנות המועדים, אומר הוזהר, בשבועות אנו לוקחים את שתי הלחם, ונאמר: "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר": אנו לוקחים מן התורה שבכתב את התורה שבעל פה. הטקסט מצטט זאת כדי להראות שהתורה שבעל פה כלולה ב"כל הדברים האלה".

Zohar, Terumah 13:153-14:164 ספר זוהר, תרומה י"ג:קנ"ג-י"ד:קס"ד
The six Days are but a preparation for her. As they are united above in "One", so she is unified below in the mystery of "one", to correspond to them above

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

17 ברבות כי תשא ר"פ מ"ז

ההערה מציינת שהמדרש שבתחילת שמות רבה, פרק מ"ז, מועתק באור התורה על יתרו.

הערת קה"ת

נעתק באוה"ת יתרו ע' תתצב.

18 יתרו ס"פ כ"ח

ההערה מציינת שאור התורה על יתרו מעתיק משמות רבה, פרק כ"ח, על הפסוק "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר", שה' עושה הכול בבת אחת, ושיזכור את יום השבת" ושאר האמירות נאמרו כולן בבת אחת.

הערת קה"ת

נעתק באוה"ת יתרו ע' תתצב "וידבר". האלה לאמר שהוא עושה הכול בבת אחת כו' דבור זכור את יום השבת כו' וכולן אמרן בבת אחת".

19 מפי הגבורה שמענו

על תרי"ג המצוות אומרת הגמרא שאת שתי המצוות הראשונות, "אנכי" ו"לא יהיה לך", "מפי הגבורה שמענו". הטקסט מפרש את "הגבורה", כלומר גבורה, יחד עם השם אלקים, כמידת הצמצום שדרכה ניתנה התורה.

Makot 24a:1-3 מכות כ"ד א:א-ג

שית מאה וחד סרי הוי, "אנכי" ו"לא יהיה לך" - מפי הגבורה שמענו. (סימן דמשמק סק). בא דוד והעמידן על אחת עשרה, דכתיב "מזמור לדוד [ה'] מי יגור באהלך מי ישכן בהר קדשך. הולך תמים ופועל צדק ודבר אמת בלבבו, לא רגל על לשנו לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרבו. נכון בעיניו נמאס ואת יראי ה' יכבד נשבע להרע ולא ימר. כספו לא נתן בנשך ושהד על נקי לא לקח עשה אלה לא ימוט לעולם".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע"י מכות כד, א.

20 ברעש וקולות וברקים

לפני עשרת הדיברות היו רעמים וברקים וענן כבד על ההר; ההר העלה עשן ורעד, וקול השופר הלך והתחזק. הטקסט מעמיד את ההתגלות הנשגבה הזאת מול התוכן הפשוט של הדיברות.

Exodus 19:16-19 שמות י"ט:ט"ו-י"ט

ויהי ביום השלישי בהית הפקר ויהי קלת וברקים וענן כבד עליההר וקל שפר חזק מאד ויחרד כליהעם אשר במחנה: ויוצא משה אתהעם לקראת האלקים מן המחנה ויחיצבו בתחתית ההר: והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו ה' באש ויעל עשנו כעשן הכבשן ויחרד כליההר מאד: ויהי קול השפר הולך וחזק מאד משה ידבר והאלקים יענו בקול:

And it came to pass on the third day, when it was morning, that there were thunders and lightnings and a thick cloud upon the mount, and the voice of a horn exceeding loud; and all the people that were in the camp trembled. And Moses brought forth the people out of the camp to meet G-d; and they stood at the nether part of the mount. Now mount Sinai was altogether on smoke, because the L-RD descended upon it in fire; and the smoke thereof ascended as ... the smoke

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21 לא תרצח לא תנאף

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם כ, יג.

22 הוא המדע והוא היודע

בתניא, פרק ב, מובאים אותם דברים: נשמות ישראל מושרשות בחכמה עילאה, "כי הוא וחכמתו אחד, והוא המדע", עניין שאין אדם יכול להשיגו בשלמות.

הערת קה"ת

רמב"ם הלי' יסודה"ב, י. ראה תניא פרק ב.

23 הוא המדע והוא היודע

הרמב"ם כותב שה' אינו יודע באמצעות ידיעה שמחוץ לו: הוא, ידיעתו וחיייו הם אחד, "הוא היודע, הוא הידוע והוא הדעה עצמה". הטקסט מביא זאת כדי לומר שה' וחכמתו, התורה, הם אחד.

Mishneh Torah, Foundations of the Torah 2:10 משנה תורה, הלכות יסודי התורה ב:י

הקדוש ברוך הוא מכיר אמתו ויודע אותה כמו שהיא. ואינו יודע בדעה שהיא חוץ ממנו כמו שאנו יודעין. שאין אנו ודעתנו אחד אבל הבורא יתברך הוא ודעתו וחייו אחד מכל צד ומכל פנה ובכל דרך יחוד. שאלמלי היה חי בחיים ויודע בדעה חוץ ממנו היו שם אלהות הרבה הוא וחייו ודעתו, ואין הדבר כן אלא אחד מכל צד ומכל פנה ובכל דרך יחוד. נמצאת אמת אומר הוא היודע והוא הידוע והוא הדעה עצמה הכל אחד. ודבר זה אין ...

The Holy One, blessed is He! recognizes His Own Truth and knows it as it really is; and He does not know with an intelligence which is apart from Himself, as we know, for, we and our intelligence are not one, but the Creator, may He be blessed! and His Intelligence and His Life are One from every lateral, angle and manner of Unity. Since but for this, He would live a life and understand with an intelligence apart from Himself, then there would be many gods, He, His ... life

Torat Emet 363 (Public Domain) • Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain)

24 וידבר אלקים את כל הדברים האלה

הזוהר מלמד שמשם היה "קול" בלי "דיבור", מפני שהדיבור היה בגלות, עד שבאו ישראל להר סיני; שם התחברו הקול והדיבור, ככתוב: "וידבר ה' את כל הדברים האלה".

Zohar, Vaera 6:65-7:71 ספר הזוהר, וארא וי:ס"ה-ז:ע"א

When Moses came, the Voice appeared, but it was "a voice without speech". This lasted until Israel approached Mount Sinai to receive the Torah. Then the Voice was united with the Utterance, and the word was spoken, as it says, "and the L-rd spake all these words" (Ex. xx, I). Then Moses was in full possession of the Word, Voice and Word being united

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

25 וידבר אלקים את כל הדברים האלה

האדרא מסבירה את ההבדל בין דיבור לאמירה: אמירה אינה צריכה קול מורם, ואילו בדיבור מרימים את הקול כדי להכריז. כל העולם שמע את הדיבור הזה בסני ורעד, ולכן נאמר "וידבר" ולא "ויאמר".

Zohar, Idra Rabba 13:123-15:134 ספר הזוהר, האדרא רבא י"ג:קכ"ג-

ט"ו:קל"ד

26 וידבר אלקים את כל הדברים האלה

כשמוציאים את ספר התורה לקריאה, אומר הזוהר, על כל העם לעמוד למטה ביראה וברעדה, כאילו הם עומדים בהר סיני, ולשתוק בשעה שאחד

קורא, ככתוב: "וידבר ה' את כל הדברים האלה לאמר": הוא למעלה, וכל העם למטה.

Zohar, Vayakhel 17:218-227 ספר זוהר, ויקהל י"ז:ר"ח-ר"ח

All should be silent, one only reading, just as at Sinai, as we are told, "G-d spoke all these words, saying" (Ex. 20, 1), He being above and all the people beneath, as we read, "and they stood at the nether part of the mount" (Ibid. 19, 17). We also read, "And Moses went up unto G-d" (Ibid. 19, 3).

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

27 עד שיהיה נקרא אלקיך

ההערה מפנה לשיחה של הרבי בלקוטי שיחות על מילים אלה, שלפיה ה' נעשה "אלקיך".

הערת קה"ת

ראה לקו"ש ג ע' 800 ואילך.

28 וידבר כו' לאמר

המדרש מלמד שכאשר ה' עמד לומר את התורה לישראל, הוא חזר עליה תחילה ארבע פעמים בינו לבין עצמו; לכן נאמר "וידבר ה' את כל הדברים האלה", ורק אחר כך "לאמר" לישראל. זהו הקטע שבראש פרק מ', בכי תשא, שהטקסט מציין.

Shemot Rabbah 40:1 שמות רבה מ"א

וידבר ה' ראה קראתי בשם בצלאל - כך פתח ר' תנחומא בר אבא: (איוב כח): אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה, צפה הקב"ה וראה שישראל מקבלין את התורה, שאלולי כן, לא ברא העולם, שנאמר: אז ראה ויספרה. ומה כתיב אחריו? (שם): ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה, ואין אדם אלא ישראל, שנאמר (יחזקאל לד): ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם. אז ראה ויספרה, בסיני. הכינה, באהל מועד. וגם חקרה, בערבות מואב, באלה הדברים. דבר אחר: אז ראה ויספרה אמרו רבנן: צריך אדם להיות נוטל משל, לומר פרקו, או אגדתו, ...

The L-rd spoke to Moses saying: See, I have called by name "Betzael, son of Uri, son of Hur, of the tribe of Judah" (Exodus 31:1-2). "The L-rd spoke...See, I have called by name Betzael," this is how Rabbi Tanhuma bar Abba began: "Then He saw it and related it, prepared it, and also studied it" (Job 28:27). The Holy One blessed be He foresaw that Israel would accept the Torah, as had it not been so, He ... would not have created the world, as it is stated: "Then He

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

29 ז' שבועות תספר לך

"שבעה שבועות תספור לך; מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבעה שבועות". המאמר מפרש את החרמש ואת הקמה כעבודה על המדות הטבעיות.

Deuteronomy 16:9 דברים ט"ז

שָׁבָעָה שָׁבָעַת תִּסְפְּרֶלֶךָ מִהַחֲלֵל חֲרֹמֶשׁ בְּקֻמָּה תִּחַל לְסַפֵּר שָׁבָעָה שָׁבָעַת:

Seven weeks shalt thou number unto thee; from the time the sickle is first put to the standing corn shalt thou begin to number seven weeks.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים טז, ט.

30 הענין כי בקמה

ההערה מציינת שביאור זה, שלפיו "השעורה העומדת" היא המידות הטבעיות, מובא באור התורה על ויקרא.

הערת קה"ת

מובא באור"ת ויקרא-ד ע' אק"ח.

31 ההפרש בין ד' ספרים הראשונים ומשנה תורה

שם מביא אדמו"ר הזקן את דברי הגמרא (סוף פרק ד במגילה), שמשא אמר משנה תורה "מפי עצמו", ותוספות מוסיפים "וברוח הקודש", ואילו הספרים הקודמים נאמרו "מפי הגבורה", ומשה היה רק שליח. הוא מסביר ש"מפי עצמו" של משה נבע מו"א דאצילות, שורש נבואתו, ואילו הדברים שמסר כשליח נמשכו ממדרגה גבוהה בהרבה.

הערת קה"ת

ראה לקמן שה"ש כ, ג. אוה"ת ויקרא-ג ע' תתמ. ובכ"מ.

32 ברעש בקולות וברקים

הערת קה"ת מפנה לExodus 19:18 למילים האלה.

Exodus 19:18 שמות י"ט:י"ח

וְהָרַם סִינַי עָשָׂן כִּלּוֹ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו ה' בְּאֵשׁ וַיַּעַל עָשָׂן כְּעָשָׂן הַכֹּכָשָׁן וַיִּחַרְדּוּ כָּל־הָהָר מְאֹד:

Now mount Sinai was altogether on smoke, because the L-RD descended upon it in fire; and the smoke thereof ascended as the smoke of a furnace, and the whole mount quaked greatly.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה שמות יט, יח-יט.

33

"דברי חכמים כדרכונות וכמסמרות נטועים בעלי אסופות נתנו מרועה אחד". הפסוק נדרש בחגיגה ג ע"ב ובבמדבר רבה.

Ecclesiastes 12:11 קהלת י"ב:י"א

דְּבָרֵי חֲכָמִים כְּדֶרֶכְנֹת וּכְמִשְׁמְרוֹת נְטוּעִים בְּעֲלֵי אֶסְפוֹת נִתְּנוּ מֵרֹעֶה אֶחָד:

The words of the wise are as goads, and as nails well fastened are those that are composed in collections; they are given from one shepherd.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

34 אנכי ה' אלקיך

"אנכי הו"י אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים". הדיבר הראשון, שהפסוק הפותח מציג במילה "לאמר".

Exodus 20:2 שמות כ':ב'

אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:

I am the L-RD thy G-d, who brought thee out of the land of Egypt, out of the house of bondage.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 פסקה

35 וכל קומה לפניך תשתחוה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תפלת נשמת.

And Torah study.” Rabbi Berekhiah and Rabbi Ḥiyya from“ Kefar Teḥumin. One said that the entire world is not worth even one saying of the Torah. The other said that even all commandments of the Torah are not worth even one saying of the Torah. Rabbi Tanḥuma and Rabbi Yose ben Zimra, one said like the first and one said like the second. Rabbi Abba, father of Rabbi Abba bar Mari, in the name of Rabbi Aḥa: One verse says (Prov. 8:11) “all desirables do not equal ... it;” the other

The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY) • The Jerusalem Talmud, translation and commentary by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY)

המדרש מספר שקהלת ביקש לדעת מהו שכל המצוות ומהו שכל התורה, שעליה נאמר "כל חפצים לא ישוו בה", וה' השיב לו שכבר כתוב: "עין לא ראתה אלקים וולתך".

40

Kohelet Rabbah 12:10:1 קוהלת רבה י"ב:י"א

ויתר שהיה קהלת חכם, בסוף קהלת כתיב: בקש קהלת למצא וגו', בקש קהלת לעמוד על מיתן שכלן של מצוות, כדכתיב (ירמיה ט, כג): כי באלה חפצתי נאם ה', אמר לו הקדוש ברוך הוא שלמה, וכתוב ישר דברי אמת, הכתבתיהו על ספר ה' אשר (תהלים לא, כ): מה רב טובך אשר צפנת ליראיה, ועוד כתיב (מלאכי ג, יב): כי תהיו אתם ארץ חפץ. ועוד בקש לעמוד על שכרה של תורה, שנאמר (משלי ח, יא): וכל חפצים לא ישוו בה, אמר לו הקדוש ברוך הוא שלמה וכתוב ישר ...

Beyond the fact that Kohelet was wise, moreover, he taught“ the people knowledge, considered and analyzed, composed many proverbs. Kohelet sought to find words of delight, and what was written uprightly, words of truth” (Ecclesiastes 12:9-10). “Beyond the fact that Kohelet was wise” – at the end of Ecclesiastes it is written: “Kohelet sought to find words of delight [hefetz]...”; Kohelet sought to understand the reward given for mitzvot, as it is written: “For in these I delight [hafatzti], the utterance of the L-rd” (Jeremiah 9:23). The ... Holy One blessed

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

41 וכל חפצים לא ישוו בה

"כי טובה חכמה מפנינים, וכל חפצים לא ישוו בה". חז"ל דרשו ש"כל חפצים" כולל גם את המצוות.

Proverbs 8:11 משלי ח:י"א

כי טובה חכמה מפנינים וכל חפצים לא ישוו בה:

For wisdom is better than rubies, And all things desirable .are not to be compared unto her

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

42 וכל חפצים לא ישוו בה

המדרש מבחין בין שני הפסוקים: "כל חפצים" הם מצוות ומעשים טובים, "חפצין" הם אבנים יקרות ופנינים, ושניהם אינם יכולים להשתוות לתורה. זהו סוף פרק לה בנח, כפי שמציין הטקסט.

Bereshit Rabbah 35:3 בראשית רבה ל"ה:ג'

43 ואפי' חפצי שמים

הגמרא מעמידה את "כל חפצין לא ישוו בה" (משלי ג, טו), שמשמע ממנו שחפצי שמים יכולים להשתוות לה, מול "כל חפצים לא ישוו בה" (משלי

36 לך ה' הגדולה

ברכת דוד: "לך הוי' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד". הקבלה קוראת זאת כרשימת המדות העליונות, והמאמר משתמש בכך ביחס למדות שאליהן המדות הטבעיות אמורות להיכלל.

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ"ט:י"א

לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לך ה' הַמְּמַלְכָה וְהַמְתַּנְשָׂא לְכָל לְרֹאשׁ:

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glory, and the victory, and the majesty; for all that is in the heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O L-RD, and Thou art exalted as head above all

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דה"א כט, יא.

37 "שבעה שבועות תספור לך". המאמר מפרש את שבעת השבועות כשבע המדות הטבעיות, ואת המילה "לך" כ"שלך, הוי'".

Deuteronomy 16:9 דברים ט"ז:ט'

שָׁבָעָה שָׁבָעַת תִּסְפֹּר־לְךָ מִחֵל חֶרְמֶשׂ בְּקֶמֶה תַחַל לְסַפֵּר שָׁבָעָה שָׁבָעַת: Seven weeks shalt thou number unto thee; from the time the sickle is first put to the standing corn shalt thou begin to .number seven weeks

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 5

38 נמנו וגמרו תלמוד גדול

רבי טרפון והוקנים, שהתכנסו בעליית ביתו של נתנא בלוד, נשאלו: מה גדול יותר, לימוד או מעשה? כולם השיבו: "הלימוד גדול יותר, מפני שהלימוד מביא לידי מעשה".

Kiddushin 40b:8-9 קידושין מ"ב:ח-ט'

וכבר היה רבי טרפון וזקנים מסובין בעליית בית נתנא בלוד. נשאלה שאילה זו בפניהם: תלמוד גדול או מעשה גדול? נענה רבי טרפון ואמר: מעשה גדול. נענה רבי עקיבא ואמר: תלמוד גדול. נענו כולם ואמרו: תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה. תנאי, רבי יוסי אומר: גדול תלמוד שקדם לחלה ארבעים שנה, לתרומות ולמעשרות חמשים וארבע, לשמיטים ששים ואחת, ליוכלות מאה ושלש.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

קידושין מ, ב. וש"נ.

39 על "ותלמוד תורה כנגד כולם" אומר חכם אחד שכל העולם אינו שקול כנגד מילה אחת מן התורה, והאחר אומר שכל מצוות התורה אינן שקולות כנגד מילה אחת מן התורה.

Jerusalem Talmud Peah 1:1:35 תלמוד ירושלמי פאה א:א:ל"ה

ותלמוד תורה. רבי ברכיה ורבי חיאי דכפר תחומין חד אמר אפילו כל העולם כולו אינו שווה אפילו לדבר אחד מן התורה. וחד אמר אפילו כל מצותיה של התורה אינן שוות לדבר אחד מן התורה. רבי תנחומא ורבי יוסי בן זימרא חד אמר כהדא. וחד אמר כהדא. רבי אבא אבוי דרבי אבא בר מרי בשם רבי אבא כתוב אחד אומר וכל חפצים לא ישוו בה. וכתוב אחר אומר וכל חפציה לא ישוו בה. חפצים אילו אבנים טובות ומרגליות. חפציה אילו דברי ...

49 אם אין חכמה אין יראה אם אין יראה אין חכמה

רבי אלעזר בן עזריה אומר: "אם אין חכמה, אין יראה; אם אין יראה, אין חכמה". המאמר בונה את תשובתו על שני חלקי האמירה הזאת.

Pirkei Avot 3:17 משנה אבות ג:יז

רבי אלעזר בן עזריה אומר, אם אין תורה, אין דרך ארץ. אם אין דרך ארץ, אין תורה. אם אין חכמה, אין יראה. אם אין יראה, אין חכמה. אם אין בינה, אין דעת. אם אין דעת, אין בינה. אם אין קמח, אין תורה. אם אין תורה, אין קמח. הוא היה אומר, כל שחכמתו מרבה ממעשיו, למה הוא דומה, לאילן שענפיו מרבין ושרשיו מעטין. והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו, שנאמר (ירמיה יז) והיה כערער בערבה ולא יראה פי יבוא טוב ושכן חררים במדבר ארץ ...

Rabbi Elazar ben Azariah said: Where there is no Torah, there is no right conduct; where there is no right conduct, there is no Torah. Where there is no wisdom, there is no fear of G-d; where there is no fear of G-d, there is no wisdom. Where there is no understanding, there is no knowledge; where there is no knowledge, there is no understanding. Where there is no bread, there is no Torah; where there is no Torah, there is no bread. He used to say: one whose wisdom

...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

פסוקה 7

50 ויובן ענין זה

ההערה מפנה את הקורא, מכאן ואילך במאמר, לסדרת המאמרים "מים רבים" של הרבי מהר"ש משנת תרל"ו, סעיף 183 ואילך.

הערת קה"ת

מכאן ואילך ראה מים רבים — תרל"ו מסעי קפג, ואילך.

51 יש בי בחי

ההערה מציינת שקטע זה, העוסק בשתי הבחינות של החיות האלוקית, מצוטט באור התורה על ויקרא.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת ויקרא-ד ע' א'פה.

פסוקה 8

52 ומבשרי אחזה

איוב אומר: "מבשרי אחזה אלוהה". החסידות רואה בכך דרך: מתוך המבנה של האדם, הגוף והנשמה, אפשר להבין כיצד ה' מתייחס לעולמות.

Job 19:26 איוב י"ט:כ"ו

ואחר עורי נקפוזאת ומבשרי אחזה אלוה:

And when after my skin this is destroyed, Then without my flesh shall I see G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53 ודי חושים

ההערה מציינת שבכל כתבי היד מופיעה הגרסה "ארבעת החושים", ובהם כתב יד 1102, שבו המאמר נערך בכתב ידו של הצמח צדק עצמו.

Zohar III, 229b זח"ג רכט, ב

הערת קה"ת

ח, יא), הכולל גם את חפצי שמים, ומשיבה: כאן מדובר במצווה שאחרים יכולים לעשותה, ושם במצווה שאחרים אינם יכולים לעשותה.

Moed Katan 9b:2-3 מועד קטן ט"ב ב:ב-ג

הדר יתבי וקא מבצי להו, כתיב: "יקרה היא מפנינים וכל חפציה לא ישו כה" — הא חפצי שמים ישו כה, וכתיב: "כל חפצים לא ישו כה" — דאפילו חפצי שמים לא ישו כה! כאן במצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים, כאן במצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

מ"ק ט, ב.

44 "ויותר שהיה קהלת חכם, עוד לימד דעת את העם". זהו הפסוק החותם את קהלת רבה, שהטקסט מציין.

Ecclesiastes 12:9 קהלת י"ב:ט

ויתר שהיה קהלת חכם עוד למד דעת את העם ואזן וחקר תלן משלים הרבה:

And besides that Koheleth was wise, he also taught the people knowledge; yea, he pondered, and sought out, and set in order many proverbs

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 "יקרה היא מפנינים, וכל חפציה לא ישו כה". זהו הפסוק השני בהשוואה שבגמרא.

Proverbs 3:15 משלי ג:ט"ו

יקרה היא מפנינים וכל חפציה לא ישו כה:

She is more precious than rubies; And all the things thou canst desire are not to be compared unto her

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 6

46 ולכאורה אינו מובן

אותו מאמר, הפותח בתשובה כחזרה למצב של "פנים אל פנים" מול ה', מעלה שאלה דומה: התורה כולה אינה אלא פירוש כיצד לקיים מצווה, ובכל זאת לומדים תורה בשעה שאחרים מקיימים את המצווה עצמה. שם מפנה אדמו"ר חוקן למאמר הזה: "וידבר ה'... לאמר: אני".

הערת קה"ת

ראה לעיל פ' אחרי כו, ד.

47 הפרשת תרומה . עיי שליח

הגמרא לומדת מן הפסוק "אתם גם אתם" (Numbers 18:28), שנאמר על תרומה, שאפשר להפריש תרומה באמצעות שליח.

Kiddushin 41b:1-2 קידושין מ"א ב:א-ב

פיחת עשרה או הוסיף עשרה - תרומתו תרומה. מנלן? וכי תימא דיליף מגירושין - מה לגירושין, שכן ישנן חול! אמר קרא: "אתם", גם אתם - לרבות את השליח. ונכתוב רחמנא בתרימיה, וניתו הנה ונגמרו מיניה! משום דאיכא למפרך: שכן ישנה במחשבה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה קידושין מא, ב.

48 אם אין חכמה אין יראה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות ג, יז.

and Thou preservest them all; and the host of heaven wor-
shippeth Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

נחמ"ט, ו.

58 דלאו דאית לך צדק ידיעה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (פתח אלי').

59 דלאו דאית לך צדק ידיעה

בתפילת אליהו (פתח אליהו), הספירות מבטאות כיצד העולם מתנהל בדיון
וברחמים, "אבל לא שיש לך צדק ידוע, שהוא דין", ואף לא אף אחת מן
המדות הללו. הטקסט מביא זאת כדי להראות שה' נמצא למעלה מכל מדה.

Tikkunei Zohar 17b:5-7 תקוני זוהר י"ז ב:ה-ז

אבל לאו דאית לך צדק ידיעה דאיהו דין. ולא משפט ידיעה דאיהו
רחמי ולא מכל אליו מדות כלל. קום רבי שמעון ויתחדשון מלין על
ידך דהא רשותא אית לך (נ"א אתיהיב לך) לגלאה רזין טמירין על ידך
מה דלא אתיהיב רשו לגלאה לשום בר נש עד כען. קם רבי שמעון
פתח ואמר לך יי הגדולה והגבורה וכו'

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

60 א"ס ב"ה למעלה עד אין קץ

המילים כאן מצטטות את Tikkunei Zohar, Tikkun 19 • 40b:13-14.
הקטע מופיע למטה.

Tikkunei Zohar, Tikkun 19 • 40b:13-14 תקוני זוהר י"ט

ה' הוא בכתר שהיה קודם שנברא העולם הוא ושמו לבד בכתר. כשברא
העולם במדת ראשית ירד עליו ולא היה חסר מלמעלה וכן בכל ספירה
כמדליק נר מנר ואינו חסר מן הראשונה ולא מחברתה עד אין סוף ואין
תכלית. ומי שמכיר אותה בזאת כמו שמכיר אותה בעליונים ובתחתונים
בעבור שהיא כלולה מהעליוני ואיהי יחוד וקשר כלם והיא מתלבשת
בתחתונים

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה ת"ז תי"ט (מ, ב).

61 מלכותך מלכות כל עולמים

"מלכותך מלכות כל עולמים, וממשלתך בכל דור ודור". הטקסט מצטט
זאת כדי להראות שיחסו של ה' לעולמות הוא מלכותו בלבד — המשכה,
ולא עצמותו.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:יג

מְלִכּוּתְךָ מְלִכּוּת כָּל־עֲלָמִים וּמִמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion
endureth throughout all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יג.

12 פסוקה

62 וישע ה' אל הבל ואל מנחתו

"וה' ישע אל הבל ואל מנחתו". הכתוב אומר "וישע", כלומר "פנה": ה'

כ"ה ככל הכת"י אף בבוך 1102 (המאמר מוגה בגוכתי"ק הצ"צ). "ולמ"ש
אודות הביאור בלקו"ת במדבר (טו, ד) ד' חושים ולא חמשה — באם תמצי
לומר שאין בזה טה"ד יל"פ מפני שמדגיש בכאן התלבשות לפי המזג
והתכונה, משא"כ בחוש המישוש (ראה פ"י מהמלות זרות שבמו"נ סוף ח"א
מע' חוש. להעיר גם מרע"מ — זח"ג רכט, ב במפרשיו שם). — לקו"ש כרך
לג ע' 215. להעיר בהמשך מים רבים תרל"ו פרק קפג שמעתיק מכאן גורס
"וכל החושים כמו ראי' ושמיעה". וכן שם בכרך ב ע' תקח אינו מציין מספר
החושים.

9 פסוקה

54 ואין עולים בשם כח פרטי כלל

אור התורה, המצוטט בהערה, אומר שזהו משל לעשר הספירות הגנוזות
במאצילן, שאינן מחולקות אלא כלולות ומאוחדות, ואינן נקראות בשם של
כוח פרטי — חכמה בפני עצמה וחסד בפני עצמו.

הערת קה"ת

באוה"ת — ענינים ע' רסח: וזהו דמיון ומשל לע"ס הגנוזות במאצילן שאינן
בבחי' התחלקות אלא כלולים ומתאחדים ואין עולין בשם כח פרטי, הכי
בפ"ע וחסד בפ"ע כו' כמ"ש במ"א ע"ש.

10 פסוקה

55 מתאחד עם הנפש

שם נשאלת השאלה: כל כוחות הנפש מאוחדים עמה, אם כן מדוע היא
נקראת דווקא על שם החכמה? התשובה היא שמציאות החכמה בנפש
נובעת ממעלתה של עצמות הנפש עצמה.

הערת קה"ת

ולכאורה הרי כל הכחות מתאחדים עם נפש ולמה נק' דוקא ע"ש החכמה, אך
זהו משום דמציאות החכ' שבו הוא מצד מעלת מהות הנפש עצמו — סה"מ
תער"ב-א סעי' רג.

11 פסוקה

56 ענין בחי' השתלשלות החיות

אור התורה, המצוטט בהערה, מבאר שהדברים הולכים לפי שיטת מערכת
האלקות ועבודת הקודש, שעשר הספירות הן אלקות עצמה, ורק יוצאות מן
ההעלם אל הגילוי, אף שההעלם נעלה מן הגילוי לאין ערוך.

הערת קה"ת

באוה"ת בראשית כרך א ק', א וזהו כשיטת המערכת והעבודת הקודש
דח"ע"ס הם עצם אלקות ממש רק שנמשכו מההעלם אל הגילוי, רק שההעלם
גבוה ונעלה הרבה מהגילוי, וזהו כעין מ"ש עוד בלקו"ת פ' תצא בביאור ולא
אבה ע"ס שבמאציל עצמו ע"ש.

57 אתה הוא ה' לבדך

שבחם של הלויים: "אתה הוא הוי' לבדו; אתה עשית את השמים, שמי
השמים וכל צבאם". הטקסט מפרש "לבדו" כמתייחס לה' כפי שהוא מצד
עצמו, ו"אתה עשית" כהמשכת אורו אל תוך העולמות.

Nehemiah 9:6 נחמיה ט:ו

אַתָּה־הוּא ה' לְבַדְּךָ אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־צְבָאָם
הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת־כָּל־מָוֶת וְצָבָא
הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים:

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heav-
en, the heaven of heavens, with all their host, the earth and
all things that are thereon, the seas and all that is in them,

פונה אל הנבראים וממשיך אליהם חיות.

Genesis 4:4 בראשית ד:ד

והָבֵל הָבִיא גַם־הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוּ וּמִחֻלְבֵּהוּ וַיַּשֶּׁע ה' אֶל־הָבֵל וְאֶל־מִנְחָתוֹ:

And Abel, he also brought of the firstlings of his flock and of the fat thereof. And the L-RD had respect unto Abel and to his offering

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ד, ד.

63 איהו וחיוהי חד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה ג, ב.

64 איהו וחיוהי חד

בתיקוני זוהר נאמר שבעשר הספירות דאצילות המלך נמצא בתוכן: "הוא וכליו אחד בהם, הוא וחיותיו אחד בהם"; לא כך הוא בעשר הספירות דבריא.

Tikkunei Zohar 3b תקוני זוהר ג' ב

65 כמו עד"מ התאחדות נפש המשכלת

שם מסביר אדמו"ר הזקן שכאשר האור נמשך ומתגלה במידות החסד והחכמה, הוא מתלבש בהן עד שהוא מתאחד עמן: "הוא וחיוהי חד", בדומה ל"הוא המדע והוא הידוע".

הערת קה"ת

בתו"א סז, ד ועא, א מביא דוגמא ע"ז "כי הוא המדע והוא הידוע כו והוא וחכמתו אחד". ובסה"מ תקס"ו ע' רו מביא משל ע"ז "עד"מ בחיות נפשו שמלוכשת באבריו שמתאחד הוא עם האיברים". וראה אוה"ת וארא ע' קמה שמציין לכאן.

66 כולם בחכמה עשית

"מה רבו מעשיך הוי", כולם בחכמה עשית". המאמר מביא פסוק זה כדי להראות שאצילות היא בחינת חכמה.

Psalms 104:24 תהילים ק"ד:כ"ד

מַה־רַבּוּ מַעֲשֵׂיֶיךָ ה' כָּל־מַחְכְּמָה עֲשִׂיתָ מְלֶאכָה הָאָרֶץ קִנְיָנָה:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou made them all; The earth is full of Thy creatures

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, כד.

67 כולם בחכמה עשית

האריז"ל מסביר שכדי שאור אין סוף יאיר בכל האצילות, עצמותו מתלבשת בחכמה, ומשם מתפשטת בכל האצילות, "וזהו סוד 'כולם בחכמה עשית'"; כדי להאיר בבריא, החכמה צריכה להתלבש עוד בבינה.

Sefer Etz Chaim 47:2 עץ חיים מ"ז:ב

... גם דע כי הלא כדי שהאור א"ס יוכל להאיר בכל אצילות צריך שיתלבש עצמותו תוך החכמה ואחר התלבשותו בחכמה אז מתפשט בכל האצילות וע"י מלבוש זה לבדו יכול כל האצילות לקבל מן הא"ס וז"ס כולם בחכמה עשית אבל כדי להאיר בבריא צריך שגם החכמה תתלבש בבינה וע"י ב' אל שאור א"ס מתלבש בתוכם אז הוא מאיר בבריא. וז"ס המסך שבין אצילות לבריא כי נמשך מסך זה מבינה

אשר בה מתלבש החכמה להאיר בבריא וכדי להאיר ביצירה מוסיף מסך ומלבוש א' והוא ששגם הבינה מתלבשת בת"ת ואז ע"י הת"ת מאיר ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

68 בע"ח שמ"ז פ"ג

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בדפוס שקלאוו תק"ס. ובכמה דפוסים פ"ב.

69 גדול ה' ומהולל מאד

"גדול הוי' ומהולל מאד, ולגדולתו אין חקר". כאן נאמר על אצילות, שבה אורו של ה' עדיין למעלה מכל גבול.

Psalms 145:3 תהילים קמ"ה:ג

גָּדוֹל ה' וּמְהֻלָּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר:

Great is the L-RD, and highly to be praised; And His greatness is unsearchable

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, ג.

70 ולתבונתו אין מספר

"גדול אדוננו רב כוח, לתבונתו אין מספר". כאן מצרפים פסוק זה לפסוק הקודם כדי לציין את הדרגה שלמעלה ממספר.

Psalms 147:5 תהילים קמ"ז:ה

גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב־כֹּחַ לְתַבּוּנָתוֹ אֵין מִסְפָּר:

Great is our L-rd, and mighty in power; His understanding is infinite

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמז, ה.

71 אלף אלפין ורבוא רבבן

במראה של דניאל נאמר: "אלף אלפים ישמשוניה, וריבו רבבן קדמוהי יקומו". המאמר מביא זאת ביחס לצבאות עולם השרפים, שבו מתחיל עניין המספר.

Daniel 7:10 דניאל ז:י

נִהַר דִּי־נֹר נִגְדַּ וְנִפְקַ מִן־קְדְמוֹהִי אֶלְפִין יִשְׁמְשֻׁנְה וְרִבּוֹ רַבְבָּן קְדְמוֹהִי יְקוּמוּן דִּינָא יִתְבּ וְסִפְרִין פְּתִיחוּ:

A fiery stream issued And came forth from before him; thousand thousands ministered unto him, And ten thousand times ten thousand stood before him; The judgment was set, And the books were opened

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דניאל ז, י.

72 היש מספר לגדודיו

דברי בלד: "היש מספר לגדודיו?" גם הצבאות שאין להם קץ הם בגדר מספר, אף שאי אפשר למנותם.

Job 25:3 איוב כ"ה:ג

הֲיֵשׁ מִסְפָּר לְגִדּוּדָיו וְעַל־מִי לֹא־יָקוּם אוֹרְהוּ:

Is there any number of His armies? And upon whom doth not His light arise

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
איוב כה, ג.

73 ומשם יפרד

"נהר יצא מעדן להשקות את הגן, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. הטקסט שואל את המילים המתארות את האור כשהוא נחלק תוך כדי ירידתו.

Genesis 2:10 בראשית ב':

וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְרָד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים:
And a river went out of Eden to water the garden; and from
thence it was parted, and became four heads

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
בראשית ב, י.

74 מונה מספר לכוכבים

"מונה מספר לכוכבים, לכולם שמות יקרא". הפסוק מובא כדי לתאר ריבוי גדול עוד יותר בעולמות התחתונים.

Psalms 147:4 תהילים קמ"ז ד'

מונה מספר לכוכבים לכלם שמות יקרא:

He counteth the number of the stars; He giveth them all
their names

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים קמז, ד.

75 המוציא במספר צבאם

"שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה: המוציא במספר צבאם... מרוב אונים ואמיץ כוח, איש לא נעדר". הטקסט מפרש את "המוציא" כהוצאה לרשות הרבים, ואת "איש לא נעדר" כביטול המצוי בכל דרגה.

Isaiah 40:26 ישעיהו מ':כ"ו

שְׂאוּ־מְרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי־בָרָא אֶלֶּה הַמוֹצִיא בְּמִסְפָּר צְבָאָם לְכָל־ם
בְּשֵׁם יְקֹרָא מְרֹב אוֹנִים וְאָמִיץ כֹּחַ אִישׁ לֹא נֶעְדָּר:

Lift up your eyes on high, And see: who hath created these?
He that bringeth out their host by number, He calleth them
all by name; By the greatness of His might, and for that He is
strong in power, Not one faileth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
ישעיי מ, כו.

76 המוציא לשון המוציא מרה"י לרה"ר

ההערה מציינת שפירוש "המוציא" — הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים — מובא בספר החקירה.

הערת קה"ת
מובא בספר החקירה נט, א.

77 מרוב אונים ואמיץ כח

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ישעיי שם.

78 נמשך בחיי ביטול היש בכל עולם לפי מדרגתו

ההערה מציינת שמים רבים, פרק קפ"ג, שבא אחרי המאמר הזה, מביא את הקטע בתמצית.

הערת קה"ת

בהמשך מים רבים — תרל"ו פרק קפג נמצא כאן קיצור.

פסקה 13

79 אך הבחי' הב' הוא בחי' סוכ"ע

אור התורה, המצוטט בהערה, מסביר שסובב כל עלמין דומה לנפש המשכלת עצמה, ביחס לכוח השכל המתפשט ממנה, שהוא ממלא כל עלמין.

הערת קה"ת

"ור"ל בחי' סוכ"ע זהו כמשל הנפש המשכלת עצמה לגבי כח השכל המתפשט ממנה שהוא בחי' ממכ"ע", — אוה"ת ענינים ע' רסט.

80 דלית מחי תפיסא ביי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (פתח אלי').

81 דלית מחשבה תפיסא ביה כלל

תפילתו של אליהו נפתחת כך: "ריבון העולמים, אתה אחד, אך לא במספר; אתה נעלה מכל הנעלים, נסתר מכל הנסתרים, ושום מחשבה אינה יכולה להשיג אותך כלל".

Tikkunei Zohar 17a:10-12 תקוני זוהר י"ז א:י"ב

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסיי) מכני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

82 אני ה' לא שנית

"כי אני, הו', לא השתנית". החסידות מפרשת זאת כך: עצמותו של ה' נותרת כפי שהיא לפני הבריאה ולאחריה, ואינה מושפעת מן העולמות.

Malachi 3:6 מלאכי ג':ו'

כי אני ה' לא שנית ואתם בני־יעקב לא קליתם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not
consumed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
מלאכי ג, ו.

פסקה 14

83 דאע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי

מן האנשים שנחרדו מן המראה של דניאל בלי לראות אותו, רבינא לומד: מי שנבהל, "אף על פי שאינו רואה, מזלו רואה". האמירה המצוטטת בטקסט.

Megillah 3a:14 מגילה ג' א:י"ד

אמר רבינא: שפע מינה: האי מאן דמיבעית, אף על גב דאיהו לא חזי, מזליה חזי. מאי תקנתיה? ליקרי קריאת שפע. ואי קאים במקום השנופת — ליגשוף מדוכתיה ארבע גרמדי. ואי לא — לימא הכי: "עיון דבי טבחין שמינא מינא".

Ravina said: We learn from this that if a man is seized with
fright though he sees nothing, [the reason is that] his star

פסוקה 16

87 ונקלט במוח שכלו

בסוף פרק כג כותב אדמו"ר הזקן שאפשר לעורר בעצמו יראה גדולה בלימוד התורה באמצעות התכוננות בכך שנשמתו ולבושיה מאוחדים לגמרי עם אור אין סוף המתגלה בהם; על כך נאמר "ליראה את הוי"י, ועל יראה גדולה זו אמרו חכמים: "אם אין חכמה אין יראה", אף שלא כל שכל יכול להכיל אותה.

הערת קה"ת
וע' בסש"ב ספכ"ג. [כ].

88 ע"פ האזינו

שם מסביר אדמו"ר הזקן שרק הארה מהנשמה נכנסת לגוף, ואילו הנשמה ומקורה נותרים למעלה ונקראים מול; מהם נמשכים השפעה ומחשבות של תשובה, שהרי "אף על גב דאיתו לא חזי, מזליה חזי". הוא מכנה את המזל הזה בחינת אין, שלמעלה משם הוי"ה המהווה את הדברים, ולכן גם למעלה מחכמה.

הערת קה"ת
ראה לקו"ת האזינו עא, ד. וראה המשך מים רבים תרל"ו פרק קעו-ז.

89 יוכל להתגלות לבחי' מזל

ההערה מציינת שב-Mayim Rabbim מופיעה במקום זה הגהה בעניין גילוי סובב לבחינת מזל.

הערת קה"ת
בהמשך מים רבים שם יש הג"ה.

90 אם אין חכמה אין יראה

"אם אין חכמה אין יראה, אם אין יראה אין חכמה". הטקסט מחיל את החלק הראשון על היראה העליונה הבאה באמצעות התורה, ואת החלק השני על היראה התחתונה שבקיום המצוות.

Pirkei Avot 3:17 משנה אבות ג:י"ז

רבי אלעזר בן עזריה אומר, אם אין תורה, אין דרך ארץ. אם אין דרך ארץ, אין תורה. אם אין חכמה, אין יראה. אם אין יראה, אין חכמה. אם אין בינה, אין דעת. אם אין דעת, אין בינה. אם אין קמה, אין תורה. אם אין תורה, אין קמה. הוא הנה אומר, כל שחכמתו מרבה ממשעו, למה הוא דומה, לאילו שענפיו מרביין וששעו מעטיו. והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו, שנאמר (ירמיה יז) והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבוא טוב ושכן חררים במדבר ארץ ...

Rabbi Elazar ben Azariah said: Where there is no Torah, there is no right conduct; where there is no right conduct, there is no Torah. Where there is no wisdom, there is no fear of G-d; where there is no fear of G-d, there is no wisdom. Where there is no understanding, there is no knowledge; where there is no knowledge, there is no understanding. Where there is no bread, there is no Torah; where there is no Torah, there is no bread. He used to say: one whose wisdom

...
Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר אנכי כו

sees. What is his remedy? He should recite the Shema. If he is in a place which is foul, he should move away from it four cubits. If he cannot do this, he should say this formula: "The goat at the butcher's is fatter than I am

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

84 וראיתי אני לבדי

"ואני דניאל לבדי ראיתי את המראה, והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה, אבל חרדה גדולה נפלה עליהם, והם ברחו להסתתר". המקרה שעליו ביססו חכמים את האמירה "מזלו רואה".

Daniel 10:7 דניאל י:ז

וְרָאִיתִי אֲנִי דַּנְיֵאל לְבַדִּי אֶת־הַמַּרְאָה וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ עִמִּי לֹא רָאוּ אֶת־הַמַּרְאָה אֲבָל חֲרָדָה גְּדוּלָּה נָפְלָה עֲלֵיהֶם וַיִּבְּרוּהוּ בְּהַחֲבֹא:

And I Daniel alone saw the vision; for the men that were with me saw not the vision; howbeit a great trembling fell upon them, and they fled to hide themselves

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
דניאל י, ז.

פסוקה 15

85 מאחר דלא חזו מאי טעמא איבעית

על דניאל י, ז שואלת הגמרא: "אם הם לא ראו, מדוע נבהלו?" ומשיבה: "אף שלא ראו, המזל שלהם ראה". הטקסט מסביר את המילה "מזל" על פי תשובה זו.

Megillah 3a:13-14 מגילה ג' א:י"ג-י"ד

וכי מאחר דלא חזו, מאי טעמא איבעיתו? אף על גב דאינהו לא חזו, מזליהו חזו. אמר רביןא: שמע מינה: האי מאן דמיבעית, אף על גב דאיתו לא חזי, מזליה חזי. מאי תפנתיה? ליקרי קריאת שמע. ואי קאאים במקום הטנופת — ליגשוף מדוקתיה ארבע גרמידי. ואי לא — לימא הכי: "עניא דבי טבחי שמינא מינאי".

But if they did not see, why were they frightened? Although they themselves did not see, their star saw. Ravina said: We learn from this that if a man is seized with fright though he sees nothing, [the reason is that] his star sees. What is his remedy? He should recite the Shema. If he is in a place which is foul, he should move away from it four cubits. If he cannot do this, he should say this formula: "The goat at the butcher's is fatter than I am

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

86 יזל מים מדליו

ברכת בלעם: "יזל מים מדליו". הטקסט גוזר את המילה "מזל" מן המילה "יזל", כלומר השפעה הנמשכת וזורמת.

Numbers 24:7 במדבר כ"ד:ז

יִזְל־מִיִּם מִדְּלִיּוֹ וְזָרַעוּ בְּמִים רַבִּים וְרֵם מֶלֶכּוֹ וְתִנְשֵׂא מַלְכוּתוֹ:

Water shall flow from his branches, And his seed shall be in many waters; And his king shall be higher than Agag, And his kingdom shall be exalted

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
במדבר כד, ז.

our intelligence are not one, but the Creator, may He be blessed! and His Intelligence and His Life are One from every lateral, angle and manner of Unity. Since but for this, He would live a life and understand with an intelligence apart from Himself, then there would be many gods, He, His ... life

Torat Emet 363 (Public Domain) • Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain)

95 תלת קשרין מתקשרין דא בדיא

"שלוש מדרגות קשורות זו בזו: הקדוש ברוך הוא, התורה וישראל", ולכל אחת מהן מדרגה נסתרת ומדרגה גלויה. הטקסט מביא זאת כדי לקשור את שורש הנשמה לשורש התורה.

Zohar III, 73a זח"ג עג, א

הערת קה"ת

זח"ג עג, א. וראה הערת כ"ק אדמו"ר בספר המאמרים ה'תש"ד, ע' 209. ראה לקו"ש ח"ט ע' 73 ההפך בין דביקות להתקשרות. ושם בהערה בשו"ג: אלא שמ"מ הלשון "מתקשרין" מורה גם על העילוי שנעשה ע"י ירידת הנשמה למטה, ע"ש.

96 חיילין דאורייתא

בתחילת ספר במדבר אומר הוזהר שלאחר שהתורה והמשכן הוקמו, רצה הקדוש ברוך הוא למנות את "צבאות התורה" ואת צבאות המשכן, שאינם נפרדים זה מזה.

Zohar, Bamidbar 1:7-17 ספר הוזהר, במדבר א:ז-י"ז

The Torah and the Tabernacle thus having been established, the Holy One, blessed be He, desired to take a muster, as it were, of the forces of the Torah and the forces of the Tabernacle. For a thing cannot be finally settled in its place until its name has been called and it has been assigned there. We thus see here that the Holy One, blessed be He, decided on an enumeration of the forces of the Torah and of ... those of the Tabernacle, these two being in essence one

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

97 שאו את ראש בני ישראל

"שאו את ראש כל עדת בני ישראל": המפקד שבתחילת ספר במדבר, שעליו מכנה הוזהר את ישראל "צבאות התורה".

Numbers 1:2 במדבר א:ב'

שאו אֶת־רֹאשׁ כָּל־עֵדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפָּר שְׁמוֹת כָּל־זָכָר לְגִלְגָּלָתָם:

Take ye the sum of all the congregation of the children of Israel, by their families, by their fathers'houses, according to the number of names, every male, by their polls

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

98 ס"ר אותיות התורה

ההערה מפנה ל-Megaleh Amukos, ofan 186, בעניין שישים ריבוא אותיות התורה.

הערת קה"ת

ראה ז"ח ש"הש ע"ד, ד. ז"ח מדרש רות פח, ד. מג"ע אופן קפו. לקו"ש ח"כ ע' 419 בהערה.

99 ס"ר נשמות ישראל

ההערה מפנה לדרשת הרמב"ן Toras Hashem Temimah בעניין

91 ויצונו ה' את כל החוקים

"והווי ציווה אותנו לעשות את כל החוקים האלה, ליראה את הווי אליקנו, לטוב לנו תמיד". הטקסט מפרש זאת כתכלית התורה: היראה העליונה.

Deuteronomy 6:24 דברים ו:כ"ד

וַיְצַוֵּנוּ ה' לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לְיִרְאָה אֶת־ה' אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כָּל־הַיָּמִים לְחַיֵּתָנוּ כְּהַיּוֹם הַזֶּה:

And the L-RD commanded us to do all these statutes, to fear the L-RD our G-d, for our good always, that He might pre-serve us alive, as it is at this day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, כד.

92 דאורייתא מחכמה נפקת

רבי יצחק מלמד: "התורה יוצאת מחכמה עילאה", ואילו רבי יוסי אומר שהיא יוצאת מבינה, ורבי יהודה אומר שהיא כלולה משתייהן, כפי שנאמר: "שמע בני מוסר אביך ואל תיטוש תורת אמן".

Zohar, Yitro 21:378-22:389 ספר הוזהר, יתרו כ"א:שע"ח-כ"ב:שפ"ט

According to R. Judah, "father" represents Wisdom (Hokhmah) and "mother" Understanding (Binah). Said R. Judah: 'Both interpretations mean one and the same thing, for we have been taught that the Torah emanated from the Supernal Wisdom.' R. Jose said that the Torah emanated from Understanding, for it says: "to perceive the words of ... understanding" and "forsake not the Torah of thy mother

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

93 וה' בחכמה

"הווי בחכמה יסד ארץ, כונן שמים בתבונה". הפסוק מובא כמקור לכך שאור ה' שורה בחכמה.

Proverbs 3:19 משלי ג:י"ט

ה' בְּחִכְמָה יִסְד־אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתַבּוּנָה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding He established the heavens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ג, יט.

94 כי הוא המדע והוא היודע

הרמב"ם כותב שה' יודע בלי ידיעה שמחוץ לו: "הוא היודע, והוא הידוע, והוא הדעה עצמה". הטקסט מביא זאת כדי להסביר שהתורה היא חכמתו של ה', המאוחדת עמו.

Mishneh Torah, Foundations of the Torah 2:10 משנה תורה,

הלכות יסודי התורה ב:י'

הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְכִיר אֱמֻנָה וְיֹדֵעַ אוֹתָהּ כְּמוֹ שֶׁהִיא. וְאֵינּוּ יוֹדֵעַ בְּדַעַה שֶׁהִיא חוּץ מִמֶּנּוּ כְּמוֹ שֶׁאֵינוּ יוֹדְעִין. שֶׁאֵין אָנוּ וְדַעַתָּנוּ אֶחָד אֶבֶל הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ הוּא וְדַעַתּוֹ וְחַיָּיו אֶחָד מִכָּל צֶד וּמִכָּל פֶּנֶה וּבְכָל דֶּרֶךְ יְחִיד. שֶׁאֵלֶּמְלִי הָיָה חַי בְּחַיִּים וְיֹדֵעַ בְּדַעַה חוּץ מִמֶּנּוּ הָיָה שֵׁם אֱלֹהוּת הַרְבֵּה הוּא וְחַיָּיו וְדַעַתּוֹ, וְאֵין תְּדַבֵּר בֶּן אֶלֶף אֶחָד מִכָּל צֶד וּמִכָּל פֶּנֶה וּבְכָל דֶּרֶךְ יְחִיד. נִמְצְאָתָה אִתּוֹ אֹמֵר הוּא הַיֹּדֵעַ וְהוּא הַיֹּדֵעַ וְהוּא הַדַּעַה עֲצָמָה הַכֹּל אֶחָד. וְדָבָר זֶה אֵין ...

The Holy One, blessed is He! recognizes His Own Truth and knows it as it really is; and He does not know with an intelligence which is apart from Himself, as we know, for, we and

המסורת של חכמים על המספר שישים ריבוא.

Tanya, Likkutei Amarim 37:28 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים
ל"ז:כ"ח

והנה, נמשכה וְהָאֵרָה זו שְׁהָאֵדָם מְמַשֵּׁיךְ וּמַאִיר מְהָאֵרַת אֲוֵר־אִין־סוּף
כְּרוּד־הוּא עַל נֶפֶשׁ, וְעַל נֶפֶשׁוֹת כָּל יִשְׂרָאֵל, הִיא הַשְׂכִּינָה, כְּנֶסֶת
יִשְׂרָאֵל, מְקוֹר כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר לְקַמָּן, עַל יְדֵי עֶסֶק
הַתּוֹרָה - נִקְרָאת בְּלִשׁוֹן "קְרִיאָה" - "קוֹרָא בְּתוֹרָה", פִּירוּשׁ, שְׁעַל יְדֵי
עֶסֶק הַתּוֹרָה קוֹרָא לְהַקְדוּשׁ־כְּרוּד־הוּא לְבּוֹא אֵלָיו, כְּכִכּוֹל, כְּאֵדָם
הַקּוֹרָא לְחַבֵּירוֹ שֶׁיָּבֹא אֵלָיו, וּכְכֵן קִטְן הַקּוֹרָא לְאֵבִיו לְבֹא אֵלָיו לְהִיּוֹת
עִמּוֹ בְּצוּמָתָא קְדָא, וְלֹא לִפְרֹד מִמֶּנּוּ וְלִישְׁאָר יְחִידֵי ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה דרשת רמב"ן תורת ה' תמימה (ירושלים תשכ"ד ע' קסב) וקבלת רז"ל
כי לא נבראו בשינוי הפרצופים אלא בששים רבוא. תניא פל"ז. סה"מ
תקס"ו ס"ע קצ. סה"מ תרמ"ד ע' רסה.

100 בהררי קדש

"יסודותיה בהרי קודש". הטקסט משתמש בפסוק כדי לתאר את שורש
הנשמה בחכמה העליונה, מקור התורה.

Psalms 87:1 תהילים פ"א:

לְבִנְיַקְרָח מִזְמוֹר שִׁיר יְסוּדוֹתָי בְּהַרְרֵי־קֹדֶשׁ:

A Psalm of the sons of Korah; a Song. His foundation is in
the holy mountains

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

101 א"ס ב"ה ממש בבחי' מזליהו דחזו

ההערה מציינת שב-Mayim Rabbim, פרק 184, הבא אחרי מאמר זה,
יש במקום זה תוספת והשמטה.

הערת קה"ת

בהמשך תרל"ו פרק קפד נמצא הוספה וקיצור.

102 בדי'ה וזאת המצוה אשר צוה

שם מסביר אדמו"ר הזקן את סדר הפסוקים: תחילה "וזאת המצווה... אשר
ציווה הוי' לעשות בארץ", אחר כך "שמע ישראל", מצוות קריאת שמע,
ולאחר מכן "וידברת בם". זהו המאמר שהטקסט מפנה אליו.

הערת קה"ת

לקמן פ' ואתחנן ט, ב ואילך.

103 ויראו העם את ה' ויאמינו בה'

לאחר קריעת ים סוף, "העם ירא את הוי', ויאמינו בהוי' ובמשה עבדו".
הטקסט מפרש את שתי ההזכרות של השם כשתי מדרגות: האחת מביאה
ליראה, והאחרת לאמונה בלבד.

Exodus 14:31 שמות י"ד:ל"א

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיֵּירָאוּ הָעָם אֶת־יְהוָה
וַיֵּאֱמִינוּ בּוֹ וּבַמֶּשֶׁה עֲבָדוֹ:

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the
Egyptians, and the people feared the L-RD; and they be-
lieved in the L-RD, and in His servant Moses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

104 הכל תלוי במזל

שם מביא אדמו"ר הזקן את דברי האידרא "הכול תלוי במזל, ואפילו ספר
תורה שבהיכל", ומסיק שגם לתורה יש מדרגה מקיפה הנקראת מזל,א

ואילו התורה עצמה היא בחינת חכמה.

הערת קה"ת

ועל"ק תצא (לז, רע"ב). [כ].

105 הכל תלוי במזל אפי' ס"ת בהיכל

באידרא, רבי אלעזר מסביר את המאמר "הכול תלוי במזל, אפילו ספר
תורה שבהיכל": המזל הוא חוט יקר וקדוש שכל שערות הזקן העליון
תלויות בו, ושכל הדברים הקדושים ביותר תלויים בו.

Zohar, Idra Rabba 17:147-21:157 ספר הזהר, האדרא רבא י"ז:קמ"ז-
כ"א:קנ"ז

106 ונמצא שיש ב' בחי' יראה

שם מזכיר אדמו"ר הזקן את המאמר הזה, על "וידבר אלקים" שבעשרת
הדיברות, המסביר את "אם אין חכמה אין יראה, אם אין יראה אין חכמה"
באמצעות שתי מדרגות של יראה; הוא מוסיף שהסבר זה לבדו אינו מכא
מדוע יראת חטא באה רק לאחר ענווה וקדושה.

הערת קה"ת

ראה לקמן פ' מטות פא, א.

107 והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום

"והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך". זהו הפסוק שהוסבר
במאמר לפרשת אחרי, שאליו מפנה הטקסט.

Deuteronomy 6:6 דברים ו':ו'

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֶנְכִּי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל־לִבְּךָ:

And these words, which I command thee this day, shall be
upon thy heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

108 דאורייתא מחכ' נפקת

על הפסוק "והחכמה, מאין תימצא?" אומר הזוהר שהתורה יוצאת מחכמה,
מהמקום הנקרא "קודש", וחכמה יוצאת מהמקום הנקרא "קודש הקודשים".

Zohar II, 121a זח"ב קכא, א

הערת קה"ת

זח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

109 שאין אוא"ס שורה אלא במה שבטל

הערת קה"ת מפנה Arakhin 15b למילים האלה.

Arakhin 15b ערכין ט"ו ב

הערת קה"ת

ראה ערכין טו, ב.

110 וע' באגה"ק

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ריש קו"א [כ].

פסקה 17

111 ואורייתא מחכמה נפקת

על הפסוק "והחכמה מאין תימצא?" אומר הזוהר שהתורה יוצאת מחכמה.
כאן מובא הדבר כדי להראות שהאור השורה בחכמה שורה בתורה.

Zohar, Mishpatim 20:500-502 ספר הזהר, משפטים כ':תק"ב

For the Torah itself emanates from Wisdom, from the realm
called "holiness", and Wisdom itself emanates from the re-
gion called "holy (lit. holiness) of holies". Said R. Isaac:

| בחכמה.

Proverbs 3:19 משלי ג:י"ט

ה' בְּחָכְמָה יָסַד-אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתוֹבוֹנָה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding
He established the heavens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

116 ממשל קריאת שם נפש המשכלת| ההערה מציינת ש"מים רבים", פרק קפה, שבא אחרי מאמר זה, מקצר את
הקטע הזה.

הערת קה"ת

בהמשך מים רבים תרל"ו פרק קפה יש כאן קיצור.

פסוקה 19

117 אם אין יראה אין חכמה| "אם אין יראה, אין חכמה". המחצית השנייה של המשנה, שהטקסט מסביר
כעת כיראה התחלונה, שחייבת לבוא תחילה.

Pirkei Avot 3:17 משנה אבות ג:י"ז

רבי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר, אִם אֵין תּוֹרָה, אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ. אִם אֵין דֶּרֶךְ
אֶרֶץ, אֵין תּוֹרָה. אִם אֵין חֲכָמָה, אֵין יִרְאָה. אִם אֵין יִרְאָה, אֵין חֲכָמָה. אִם
אֵין בִּינָה, אֵין דַּעַת. אִם אֵין דַּעַת, אֵין בִּינָה. אִם אֵין קָמַח, אֵין תּוֹרָה. אִם
אֵין תּוֹרָה, אֵין קָמַח. הוּא הָיָה אוֹמֵר, כָּל שֶׁחֲכָמְתוֹ מְרַבָּה מִמַּעֲשָׂיו, לָמָּה
הוּא דוֹמָה, לְאֵילָן שֶׁעֲנָפָיו מְרַבִּין וְשָׂרְשָׁיו מְעֵטִין, וְהָרוּחַ בָּאָה וְעוֹקְרָתוֹ
וְהוֹפְכָתוֹ עַל פָּנָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה יז) וְהָיָה כְּעָרְעָר בְּעֶרְכָּה וְלֹא יִרְאָה כִּי
יָבוֹא טוֹב וְשָׁכֵן חֲרָרִים בְּמִדְבָּר אֶרֶץ ...Rabbi Elazar ben Azariah said: Where there is no Torah,
there is no right conduct; where there is no right conduct,
there is no Torah. Where there is no wisdom, there is no fear
of G-d; where there is no fear of G-d, there is no wisdom.
Where there is no understanding, there is no knowledge;
where there is no knowledge, there is no understanding.
Where there is no bread, there is no Torah; where there is no
Torah, there is no bread. He used to say: one whose wisdom

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-
BY)

פסוקה 20

118 הן מצות המלך| ההערה מפנה למקורות המובאים בהמשך, בעמוד 17, בעניין המצוות
כ"ציווי המלך".

הערת קה"ת

ראה הנסמן לקמן לעי' זו, ב.

119 שום תשים עליך מלך| "שום תשים עליך מלך אשר יבחר הוי' אלקיך". הטקסט מיישם זאת על
קבלת מלכותו של ה' באמצעות קיום מצוותיו.

Deuteronomy 17:15 דברים י"ז:ט"ו

שׁוֹם תִּשֶׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֵּרֶב אֲחֵיךָ תִּשֶׂים עָלֶיךָ
מֶלֶךְ לֹא תוֹכֵל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נִכְרִי אֲשֶׁר לֹא-אֲחִיךָ הוּא:thou shalt in any wise set him king over thee, whom the
L-RD thy G-d shall choose; one from among thy brethren"The Jubilee is also designated "holiness", as it is written:
"For it is the jubilee; it shall be holiness (kodesh) unto you"
(Lev. 14, 12). The Israelites who are destined to be "men of
holiness" have a share in both (the Torah and the Jubilee)

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסוקה 18

112 בביאור ע"פ ולא תשבית מלךשם מסביר אדמו"ר חוקן שאף שאור אין סוף שלמעלה גם מחכמה עילאה
דאצילות, הוא מתלבש בה. לכן, כאשר שכל הנשמה קשור ומאוחד עם
חכמת התורה, עצמות הנשמה, שלמעלה מן השכל, נכללת ומתאחדת עם
אור אין סוף עצמו, שלמעלה מחכמה.

הערת קה"ת

לעיל פ' ויקרא.

113 ולא תשבית מלך| "ולא תשבית מלך ברית אלקיך מעל מנחתך". הפסוק במאמר שבספר
ויקרא, שאליו מפנה כאן הטקסט להרחבה נוספת.

Leviticus 2:13 ויקרא ב:י"ג

וְכָל-קִרְבֶּן מִנְחָתְךָ בְּמִלַּח תִּמְלַח וְלֹא תִשְׁבִּית מִלַּח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל
מִנְחָתְךָ עַל כָּל-קִרְבְּנְךָ תִּקְרִיב מִלַּח:And every meal-offering of thine shalt thou season with salt;
neither shalt thou suffer the salt of the covenant of thy G-d
to be lacking from thy meal-offering; with all thy offerings
thou shalt offer salt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

114 אם אין חכמה אין יראה| "אם אין חכמה אין יראה". כעת הטקסט מסביר שמדובר ביראה העליונה,
שבאה רק באמצעות חכמת התורה.

Pirkei Avot 3:17 משנה אבות ג:י"ז

רבי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר, אִם אֵין תּוֹרָה, אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ. אִם אֵין דֶּרֶךְ
אֶרֶץ, אֵין תּוֹרָה. אִם אֵין חֲכָמָה, אֵין יִרְאָה. אִם אֵין יִרְאָה, אֵין חֲכָמָה. אִם
אֵין בִּינָה, אֵין דַּעַת. אִם אֵין דַּעַת, אֵין בִּינָה. אִם אֵין קָמַח, אֵין תּוֹרָה. אִם
אֵין תּוֹרָה, אֵין קָמַח. הוּא הָיָה אוֹמֵר, כָּל שֶׁחֲכָמְתוֹ מְרַבָּה מִמַּעֲשָׂיו, לָמָּה
הוּא דוֹמָה, לְאֵילָן שֶׁעֲנָפָיו מְרַבִּין וְשָׂרְשָׁיו מְעֵטִין, וְהָרוּחַ בָּאָה וְעוֹקְרָתוֹ
וְהוֹפְכָתוֹ עַל פָּנָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה יז) וְהָיָה כְּעָרְעָר בְּעֶרְכָּה וְלֹא יִרְאָה כִּי
יָבוֹא טוֹב וְשָׁכֵן חֲרָרִים בְּמִדְבָּר אֶרֶץ ...Rabbi Elazar ben Azariah said: Where there is no Torah,
there is no right conduct; where there is no right conduct,
there is no Torah. Where there is no wisdom, there is no fear
of G-d; where there is no fear of G-d, there is no wisdom.
Where there is no understanding, there is no knowledge;
where there is no knowledge, there is no understanding.
Where there is no bread, there is no Torah; where there is no
Torah, there is no bread. He used to say: one whose wisdom

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-
BY)**115 דהוי' בחכמה**

| "הוי' בחכמה יסד ארץ". הפסוק מובא שוב בהקשר של השראת אורו של ה'

shalt thou set king over thee; thou mayest not put a foreign-
er over thee, who is not thy brother

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יז, טו.

פסוקה 21

120 קדשנו במצותיך

שם מסביר אדמו"ר הזקן מדוע אנו מבקשים "קדשנו במצוותיך", אף שאנו
אומרים גם "אשר קדשנו במצוותיך": בקידושין שלנו יש עדיין בחינה של
ירידה, ולכן אנו מבקשים שהקדושה תהיה לעולם, ללא הפסק. בהמשך הוא
מסביר שקידושין ואמירה הם עניין אחד, כמו בפסוק "את הוי" האמרת
היום", שנעשה באמצעות לימוד התורה.

Numbers 8:4 במדבר ח:ד

וזה מעשה המנורה מקשה זהב עדייךה עדפרחה מקשה הוא כמראה
אשר הראה ה' את־משה כן עשה את־המנורה:

And this was the work of the candlestick, beaten work of
gold; unto the base thereof, and unto the flowers thereof, it
was beaten work; according unto the pattern which the
L-RD had shown Moses, so he made the candlestick

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תפלת שבת. ראה לעיל במדבר ח, ד.

121 וארשתיה לי לעולם

"וארשתיה לי לעולם; וארשתיה לי בצדק ובמשפט, בחסד וברחמים."
הטקסט מפרש את האירוסין כמצוות.

Hosea 2:21 הושע ב:כ"א

וארשתיה לי לעולם וארשתיה לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים:

And I will betroth thee unto Me for ever; Yea, I will betroth
thee unto Me in righteousness, and in justice, And in lov-
ingkindness, and in compassion

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

הושע ב, כא.

122 שום תשים עליך מלך

"שום תשים עליך מלך." כאן מדובר בקבלת מלכות ה' באופן חיצוני
באמצעות המצוות.

Deuteronomy 17:15 דברים יז:ט"ו

שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלקיך בו מקרב אחיה תשים עליך
מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא־אחיה הוא:

thou shalt in any wise set him king over thee, whom the
L-RD thy G-d shall choose; one from among thy brethren
shalt thou set king over thee; thou mayest not put a foreign-
er over thee, who is not thy brother

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

123 והייתם קדושים לאלהים

"למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי, והייתם קדושים לאלהים."
הקדושה באמצעות המצוות, המתפרשת כאן כקידושין.

Numbers 15:40 במדבר ט"ו:מ

למען תזכרו ועשיתם את־כל־מצותי והייתם קדושים לאלהיכם:

that ye may remember and do all My commandments, and
be holy unto your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר טו, מ.

פסוקה 22

124 ביום חתונתו

"צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו ביום
חתונתו וביום שמחת לבו".

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג:יא

צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה־לו אמו ביום
חתנתו וביום שמחת לבו:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king
Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath
crowned him in the day of his espousals, And in the day of
the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ג, יא.

125 זה מ"ת

המשנה דורשת את הפסוק: "ביום חתונתו" הוא יום מתן תורה, ו"ביום
שמחת לבו" הוא יום בניין בית המקדש.

Taanit 26b:6 תענית כ"ו ב"ר

וכן הוא אומר: "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה
לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו". "ביום חתנתו" — זה מתן
תורה, "וביום שמחת לבו" — זה בנין בית המקדש, שייבנה במהרה
בזמנינו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

תענית כו, ב.

126 כל האומר אין לי אלא תו

רבי יוסי מלמד שמי שאומר שאין לו אלא תורה, אין לו אפילו תורה, שכן
רב פפא מסביר על יסוד הפסוק "ולמדתם אותם ושמתם לעשותם": מי
שאינו עוסק בעשייה, אינו עוסק בלימוד.

Yevamot 109b:4-5 יבמות ק"ט ב:ד-ה'

ערכי שלציון — דעבדי שלוף דוי. תוקע עצמו לדבר הלכה — דתנא,
רבי יוסי אומר: כל האומר אין לו תורה — אין לו תורה. פשיטא! אלא:
כל האומר אין לו אלא תורה — אין לו אלא תורה. הא נמי פשיטא!
אלא דאפילו תורה אין לו. מאי טעמא? אמר רב פפא, אמר קרא:
"ולמדתם ועשיתם" — כל שישנו בעשייה ישנו בלמידה, כל שאינו
בעשייה אינו בלמידה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יבמות קט, ב.

127 אחר שקיבל עליו עומ"ש . . מצות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכות פ"ב, מ"ב.

131 נעשה לנשמע

”כל אשר דיבר הוי' נעשה ונשמע”. ישראל הקדימו את העשייה לשמיעה.

Exodus 24:7 שמות כ"ד:ו

וַיִּקַּח סֵפֶר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵי הָעָם וַיֹּאמְרוּ כָל אֲשֶׁר־דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע:

And he took the book of the covenant, and read in the hearing of the people; and they said: 'All that the L-RD hath spoken, we will do, and obey'.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

132 הקדימו נעשה לנשמע

רבי אלעזר אומר שכאשר ישראל הקדימו "נעשה" ל"נשמע", יצאה בת קול ואמרה: "מי גילה לבניי רז זה, שמלאכי השרת משתמשים בו?"

Shabbat 88a:8 שבת פ"ח א:ח

אמר רבי אלעזר: בשעה שהקדימו ישראל "נעשה" ל"נשמע" יצתה בת קול ואמרה להן: מי גילה לבניי רז זה שמלאכי השרת משתמשים בו? דכתיב: "ברכו ה' מלאכיו גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו" — ברישא "עשי", והדר "לשמע". אמר רבי חמא ברבי חנינא: מאי דכתיב "כתפוח בצצי היצר וגו'" — למה נמשלו ישראל לתפוח, לומר לה: מה תפוח זה פרי קודם לעליו, אף ישראל הקדימו "נעשה" ל"נשמע".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

25 פסקה

133 מי גילה רז זה

בת קול שאלה: "מי גילה לבניי סוד זה, שבו משתמשים מלאכי השרת?", שכן המלאכים תחילה עושים ואחר כך שומעים, כמו שכתוב: "גיבורי כוח, עושי דברו, כדי לשמוע בקול דברו".

Shabbat 88a:8 שבת פ"ח א:ח

אמר רבי אלעזר: בשעה שהקדימו ישראל "נעשה" ל"נשמע" יצתה בת קול ואמרה להן: מי גילה לבניי רז זה שמלאכי השרת משתמשים בו? דכתיב: "ברכו ה' מלאכיו גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו" — ברישא "עשי", והדר "לשמע". אמר רבי חמא ברבי חנינא: מאי דכתיב "כתפוח בצצי היצר וגו'" — למה נמשלו ישראל לתפוח, לומר לה: מה תפוח זה פרי קודם לעליו, אף ישראל הקדימו "נעשה" ל"נשמע".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

26 פסקה

134 ז' שבועות תספור לך מהחל

"שבעה שבועות תספור לך; מהחל חרמש בקמה". המאמר חוזר לפסוק שבו פתח את הדיון בעומר.

Deuteronomy 16:9 דברים ט"ז:ט

שבעה שבועות תספור לך מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבעה שבועות: Seven weeks shalt thou number unto thee; from the time the sickle is first put to the standing corn shalt thou begin to number seven weeks.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

וידבר אליקים את כל הדברים האלה לאמר אנכי כו

128 שאחר שקיבל עליו עומ"ש יקבל עליו עול מצות

רבי יהושע בן קרחה מסביר שפרשת שמע קודמת ל"והיה אם שמוע", כדי שהאדם יקבל תחילה על עצמו עול מלכות שמים, ואחר כך יקבל על עצמו עול מצוות.

Mishnah Berakhot 2:2 משנה ברכות ב:ב

אלו הן בין הפרקים, בין ברכה ראשונה לשנייה, בין שנייה לשמע, ובין שמע לוהיה אם שמע, בין והיה אם שמע לויאמר, בין ויאמר לאמרת ויצייב. רבי יהודה אומר, בין ויאמר לאמרת ויצייב לא יפסיק. אמר רבי יהושע בן קרחה, למה קדמה שמע לוהיה אם שמע, אלא כדי שיקבל עליו על מלכות שמים תחלה, ואחר כך יקבל עליו על מצות. והיה אם שמע לויאמר, שוהיה אם שמע נהג ביום ובלילה, ויאמר אינו נהג אלא ביום:

These are the breaks between the sections: between the first blessing and the second, between the second and "Shema," between "Shema" and "And it shall come to pass if you listen" between "And it shall come to pass if you listen" and "And the L-rd said" and between "And the L-rd said" and "Emet veYatziv" (true and firm). Rabbi Judah says: between "And the L-rd said" and "Emet veYatziv" one should not interrupt. Rabbi Joshua ben Korhah said: Why was the section ... of "Shema" placed before that of "And it

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

129 ודברת בם בשבתך בביתך

"ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך". מן הפרשה הראשונה של שמע; הטקסט קושר זאת לקבלת מלכותו של ה' שם.

Deuteronomy 6:7 דברים ו:ז

ושננתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובדרכך בדרך ובקומך:

and thou shalt teach them diligently unto thy children, and shalt talk of them when thou sittest in thy house, and when thou walkest by the way, and when thou liest down, and when thou risest up.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ז.

24 פסקה

130 וירד ה' על הר סיני

"וירד ה' על הר סיני, אל ראש ההר". הטקסט מפרש זאת כהתגלות מלמעלה, ביוזמתו של ה' בלבד.

Exodus 19:20 שמות י"ט:כ

וירד ה' עליהר סיני אל־ראש ההר ויקרא ה' למשה אל־ראש ההר ויעל משה:

And the L-RD came down upon mount Sinai, to the top of the mount; and the L-RD called Moses to the top of the mount; and Moses went up.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יט, כ.

135 מהחל חרמש בקמה

"מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבועות". כאן יש לקרוא זאת כקיצוץ המדות הטבעיות.

Deuteronomy 16:9 דברים ט"ז:

שבעה שבועות תספור לך מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבועות: Seven weeks shalt thou number unto thee; from the time the sickle is first put to the standing corn shalt thou begin to number seven weeks.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

136 החרם תחרימם

"החרם תחרימם": הציווי הנוגע לעמי כנען. הטקסט קושר בין "חרמש" לבין ביטוי זה, כדי לבטא את הכנעת שבע המדות הטבעיות.

Deuteronomy 20:17 דברים כ"ז:

כִּי־הַחֲרָם תַּחְרִימֵם הַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי הַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי הַחִוִּי וְהַיְבוֹסִי כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֶיךָ:

but thou shalt utterly destroy them: the Hittite, and the Amorite, the Canaanite, and the Perizzite, the Hivite, and the Jebusite; as the L-RD thy G-d hath commanded thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כ, יז.

137 לך ה' הגדולה

"לך, הוי', הגדולה והגבורה והתפארת". המדות העליונות שאליהן אמורות להיכלל המדות הטבעיות.

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ"ט:יא

לְךָ ה' הַגְּדֹלָה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנִּצָּחַ וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לְךָ ה' הַמִּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכָל לְרֹאשׁ:

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glory, and the victory, and the majesty; for all that is in the heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O L-RD, and Thou art exalted as head above all

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

138 בחכמה אתבריר

בהערת קה"ת מובא קטע זה מהזוהר כמקור לביטוי "באמצעות החכמה הם מתבררים". הטקסט משתמש בו כדי למקם את מלחמת העומר בתוך סדר ההשתלשלות, מהחכמה ולמטה.

Zohar II, 254b זח"ב רנד, ב

הערת קה"ת

ראה זח"ב רנד, ב. וראה הערת כ"ק אדמו"ר בסי' המאמרים ה'תש"א, ע' 79.

139 והיו לאחדים

ליחזקאל נאמר לחבר שני מקלות, "והיו לאחדים בידך". הטקסט שואל את המילים המתארות איברים נפרדים המאחדים ברצון אחד.

Ezekiel 37:17 יחזקאל ל"ז:י"ז

וְקָרַב אֹתָם אֶחָד אֶל־אֶחָד לָךְ לַעֲזֹא אֶחָד וְהָיוּ לְאַחָדִים בְּיָדְךָ:

and join them for thee one to another into one stick, that they may become one in thy hand

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

140 ועשית חג שבועות . . נדבת ירך

"ועשית חג שבועות להוי' אלקיך, כפי שיעור נדבת ירך שתיתן, כאשר הוי' אלקיך יברך אותך."

Deuteronomy 16:10 דברים ט"ז:

וְעָשִׂיתָ חַג שָׁבָעוֹת לַה' אֱלֹהֶיךָ מִסֵּת נִדְבַת יָרֶךְ אֲשֶׁר תִּתֵּן כְּאֲשֶׁר יְבָרְכֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ:

And thou shalt keep the feast of weeks unto the L-RD thy G-d after the measure of the freewill-offering of thy hand, which thou shalt give, according as the L-RD thy G-d blesseth thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים טז, י.

141 כאשר יברכך ה' אלקיך

סיום הפסוק העוסק בקרבן שבועות: "כפי שה' אלקיך יברך אותך", הנקרא כאן כהשפעה הנמשכת מלמעלה.

Deuteronomy 16:10 דברים ט"ז:

וְעָשִׂיתָ חַג שָׁבָעוֹת לַה' אֱלֹהֶיךָ מִסֵּת נִדְבַת יָרֶךְ אֲשֶׁר תִּתֵּן כְּאֲשֶׁר יְבָרְכֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ:

And thou shalt keep the feast of weeks unto the L-RD thy G-d after the measure of the freewill-offering of thy hand, which thou shalt give, according as the L-RD thy G-d blesseth thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

142 חמץ תאפינה

"ממושבותיכם תביאו לחם תנופה... חמץ תאפינה, ביכורים להוי'". קרבן השבועות, הקרבן היחיד שהוא חמץ.

Leviticus 23:17 ויקרא כ"ג:י"ז

מִמּוֹשְׁבוֹתֵיכֶם תָּבִיאוּ לֶחֶם תְּנוּפָה שְׁתֵּים שָׁנִי עֶשְׂרִינָם סֵלֶת תִּהְיֶינָה חֻמֵּץ תֹּאפִינָה בִּכּוּרִים לַה'

Ye shall bring out of your dwellings two wave-loaves of two tenth parts of an ephah; they shall be of fine flour, they shall be baked with leaven, for first-fruits unto the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כג, יז.

143 לך ה' הגדולה

"לך ה' הגדולה... ואתה מתנשא לראש על כל". העלייה הקדושה של המידות המתוקנות.

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ"ט:י"א

לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כ"ל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש:

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glory, and the victory, and the majesty; for all that is in the heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O L-RD, and Thou art exalted as head above all

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 33

144 והיו הדברים האלה

מהפרשה הראשונה של קריאת שמע: "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך". הטקסט קושר בין ה"אנכי" שבה לבין ה"אנכי" של עשרת הדיברות.

Deuteronomy 6:6 דברים ו:ו

והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך:

And these words, which I command thee this day, shall be upon thy heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ו.

145 וידבר אליקים את כל הדברים האלה

"וידבר ה' את כל הדברים האלה לאמור". הפסוק הפותח את המאמר, שאליו הוא חוזר בסופו.

Exodus 20:1 שמות כ:א

וידבר אליקים את כל הדברים האלה לאמר:

And G-d spoke all these words, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

146 אנכי האלקים

"אנכי הו' אלקים". "אנכי" נקרא כעצמותו ממש של ה', המתגלית באמצעות התורה.

Exodus 20:2 שמות כ:ב

אנכי ה' אלקים אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים:

I am the L-RD thy G-d, who brought thee out of the land of Egypt, out of the house of bondage

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

147 והי' אם שמוע תשמעו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם י"א, ג.

148 והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי

פתיחת הפרשה השנייה של קריאת שמע: "והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי". פרשת עול המצוות.

Deuteronomy 11:13 דברים י"א:י"ג

והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה אתי ה' אלקים ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם:

And it shall come to pass, if ye shall hearken diligently unto My commandments which I command you this day, to love the L-RD your G-d, and to serve Him with all your heart and with all your soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

149 כי תשמע בקול גבי לשמור את כל מצותי

"והיה אם שמוע תשמע בקול הו' אלקים לשמור את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום". הפסוק במאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Deuteronomy 13:19 דברים י"ג:י"ט

כי תשמע בקול ה' אלקים לשמור את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום לעשות ה' אשר בעיני ה' אלקים:

when thou shalt hearken to the voice of the L-RD thy G-d, to keep all His commandments which I command thee this day, to do that which is right in the eyes of the L-RD thy G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Torat Emet 363 (Public Domain); Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain); The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY); The Jerusalem Talmud, translation and commentary by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Sefer Etz Chaim (Public Domain); Daf Shevui (CC0); Kehot Publication Society (CC-BY-NC).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likutei-torah/bamidbar/17

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק